

Täysistunto

Tiistai 15.12.2020 klo 10.00—21.53

7.1. Pääluokka 29 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt aloitetaan talousarvion pääluokkien käsittely. Esittelään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 29.

Pääluokan yleiskeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 2 tuntia. Keskustelun aloittaa jaoston puheenjohtaja Kiviranta.

Keskustelu

16.00 Esko Kiviranta kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen nyt valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtajan ominaisuudessa OKM:n hallinnonalan osuuden budjettimietinnöstä.

Hallinnonalan merkittävin uutuus on tietysti oppivelvollisuuden pidentäminen. Muita merkittäviä sisältöjä ovat monet varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sekä ammatilliseen koulutukseen liittyvät kehittämishankkeet. Minun rooliini ei kuitenkaan kuulu koko OKM:n budjettiesityksen esittely, ja olemme käyneet syksyn mittaan muutamia keskusteluja näistä. Esitykseni rajautuu valtiovarainvaliokunnan tekemiin puolentoista promillen luokkaa olevin lisäyksiin. OKM:n pääluokan loppusumma on 7 012 miljoonaa euroa, ja valtiovarainvaliokunta ehdottaa omissa rajoissaan 10,46 miljoonan euron lisäyksiä. Esittelen lisäykset yksityiskohtaisesti, koska voitte sitten kunkin lisäyksen kohdalla miettiä, kenen hallituspuolueen kansanedustajan kasvot juuri tämän lisäyksen yhteyteen piirtyvät.

Valiokunta lisää 500 000 euroa lukutaitohankkeen edistämiseen varmistaakseen kansallisen lukutaitostrategian valmistumisen suunnitellusti ja saadakseen pysyvän lukutaito-ohjelman käyntiin valtakunnallisesti.

Opettajien täydennyskoulutukseen sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosaamisen lisäämiseen valiokunta esittää miljoonan euron lisäystä. Tähän liittyen myös rauhantyön ja globaalikasvatuksen vahvistamiseen esitetään 300 000 euroa.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus esittää juutalaisen seurakunnan turvallisuuden parantamiseen 300 000 euroa. Tätä lisäystä ei siis tänä vuonna tarvitse tehdä eduskuntavaiheessa, mutta sen sijaan Vapaa-ajattelijain Liitto ry:n toimintaan uskonnon ja vakaumuksen vapauden edistämiseen esitetään tämän vuoden tapaan 30 000 euroa.

Valiokunta korostaa vapaan sivistystyön oppilaitosten merkitystä muun muassa perus- ja digitaitojen päivittämisessä. Valiokunta lisää kansalaisopistoille ja kansanopistoille 1 900 000 euroa jatkuvan oppimisen edistämiseen. Valiokunta edellyttää lisäksi, että hallitus ottaa ensi vuonna lisätalousarviossa huomioon maahanmuuttajakoulutuksen resurssitarpeet vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Järjestöjen valtionavustuksiin lisätään 1 205 000 euroa. Lisää rahaa saavat naisjärjestöt, kotitalousneuvontajärjestöt, kuten Maa- ja kotitalousnaisten Keskus, Marttaliitto ja Fin-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

lands svenska Marthaförbund, Karjalan Liitto, Kriittinen korkeakoulu, Suomi-koulut sekä Kansanvalistusseuran ylläpitämät Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan.

Valiokunta lisäsi 600 000 euroa Luonnontieteelliselle keskusmuseolle, jonka rahoitustilanne on kriittinen. Lisäksi valiokunta ehdottaa eduskunnan lausumaa siitä, että Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoitus pohjaa vahvistetaan museon toiminnan saamiseksi kestävälle pohjalle.

Valiokunta lisäsi myös Aalto-yliopistolle 250 000, joka ohjataan Helsinki GSE:lle tutkimukseen ajankohtaisen tiedon tuottamiseksi päätöksenteon pohjaksi eri yhteiskuntasektoreiden tilanteesta muun muassa koronaviruksen kaltainen tilanne huomioon ottaen.

Turun yliopiston TROSSI-yksilölle valiokunta lisäsi 220 000 euroa sisäilmasairauksien tutkimukseen.

Yleisten kirjastojen yhteisen e-kirjaston kehittämiseen valiokunta lisäsi miljoona euroa. Kaksivuotisen hankkeen toinen miljoona euroa on otettava huomioon vuoden 2022 talousarviossa.

Taidetestaajat-toiminnan jatkamiseen valiokunta lisäsi 1 400 000 euroa, näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen miljoona euroa. Näyttelypalkkio on taiteilijalle maksettava korvaus oman museonäyttelynsä eteen tehdystä työstä.

Yhteensä 505 000 euroa valiokunta ohjasi seuraaviin hankkeisiin: sotakorvausalue Vegan kunnostamiseen Pietarsaareissa, Väinö Linnan seura ry:lle muun muassa arkiston digitointiin ja lyhytdokumentin tuottamiseen, kulttuurihistoriallisesti arvokkaan puisen riippusillan Lemmensillan uusimiseen Haapajärvellä, Rajaton taide ry:n toimintaan, Lieksan Vaskiviikon järjestämiseen, Loviisan Ruotsinpyhtään Strömforsin ruukin pajamuseon toimintaan, virtuaalisen museokeskuksen kehittämiseen Järvenpään, [Puhemies koputtaa] Keravan ja Tuusulan alueella sekä kaupunkikulttuuriyhdistys Rauniokaupunki ry:n 10-vuotisjuhlaprojektiin Kajaanissa. [Puhemies koputtaa] Kansallisgallerian taidehankintoihin valiokunta lisäsi 250 000 euroa, saamelaisen kielipesätoimintaan 200 000 euroa ja nuorten yritys- ja talousosaamista edistävään TAT-Yrityskylä-toimintaan 100 000 euroa.

16.06 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Kiitos jaoston johdolle, edustaja Kivirannalle, esittelystä, ja lämmin kiitos myös eduskunnan jaoston yhteistyössä syntyneistä ratkaisuista, jotka täydentävät hienosti sitä kokonaisuutena, jonka hallitus eduskunnalle osana omaa budjettiriihiritkaisuun esitteli. Tämä kokonaisuus eduskunnan sopimista yksityiskohdista vielä vahvistaa ehkä niitä puutteita ja toisaalta painopisteitä, joita hallituksella omassa kokonaisuudessaan oli.

Ehkä, arvoisa puhemies, totean muutaman päähuomion keskustelun tueksi ja informoidakseni kansanedustajakollegoita:

Vuoden 21 talousarvioesitys on minusta isossa kuvassa maalaten tiede- ja kulttuuriministerin sektorilla positiivinen. Se pitää sisällään kokonaan uuden, pysyvän rahoituksen, joka on varmasti aihe, josta harva tässä salissa on eri mieltä, 14,5 miljoonan euron rahoituksen niin kutsuttuun Suomen malliin, eli harrastukseen jokaiselle lapselle ja nuorelle osana kuntien tehtäviä, ja tästä on liikkeellä ja tuota pikaa käyntiin laitettavina upeita pilotteja eri puolilla Suomea. Hakemuksia ministeriö sai paljon, ja pilottirahaa 10 miljoonalla eurolla. Katsotaan ikään kuin ne parhaat toimintatavat, miten tuo Suomen malli tulee todeksi hyvin erilaisissa lasten ja nuorten arjissa, pitkien välimatkojen Suomessa, siellä, missä toisaalta on pula aikuisista harrastusten vetäjänä, ja sitten yhtäläisesti alueilla, joilla esimerkiksi kysymykseen liittyy huoli kotitaustasta ja vähävaraisuudesta. Juuri siihen täl-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

lä yhdenvertaisella oikeudella harrastamiseen, oli kysymys sitten vaikkapa liikunta- tai taideharrastuksista, tällä Suomen mallilla, on tarkoitus tähdätä.

Toinen iso asia, jolla on valtavan pitkät vaikutukset, on se, että rahapelitoiminnan tuottojen lasku on päätetty ensi vuoden osalta kompensoida täysimääräisesti. Se koskettaa aivan koko sitä hallinnonalaa, josta täällä tänään keskustelemme tiede- ja kulttuurisektorin osalta, koko suomalaisten liikuntaelämää, koko nuorisotyötä, kaikkea kulttuuria ja paljoo tiedettä. Yksityiskohtana nostan esiin myös opintotukeen liittyvältä vastuualueeltani sen, että opiskelijoiden ateriatukea korotetaan.

Arvoisa puhemies! Jos arvioin vielä erityisesti valtiovarainvaliokunnan mietinnön kautta tätä ensi vuoden budjettia. Minusta siinä nimittäin korostuvat monet tärkeät asiat: opettajien täydennyskoulutus, lukutaidon edistäminen, joka on yksi sekä minun että kollega Anderssonin lempiteemoja ja tärkeä asia Suomen lasten ja tulevaisuuden näkökulmasta. Nostitte esiin myös näyttelypalkkiomallin vakinaistamisen, josta muuten tällä viikolla julkistetaan asiaa valmistelewan työryhmän käynnistyminen, eli tätä edistetään ministeriössä. Tekin korostatte, varmasti juuri liittyen tähän veikkausvoittovaratilanteeseen, järjestöjen ja kolmannen sektorin työn merkitystä, eikä vähäisesti juuri nyt koronan aikana sitä, mikä merkitys sillä on ollut. Mietinnössä korostuu myös ja nostatte esiin Helsingin yliopiston alaisen Luonnontieteellisen keskuksen, tuossa eduskunnan vieressä olevan museon, rahoituksen turvaamisen, johon muuten on kyllä etsitty ratkaisua myös ministeriön päässä tärkeänä kohteena.

Samalla kun totean myönteisiä ja kauaskantoisia ratkaisuja sekä valiokunnan mietinnön pohjalta että koko talousarvioesityksestä, on myös tässä keskustelussa väistämättä läsnä se epävarmuus ja huoli tulevasta rahoituksesta. Rahapelitoiminnan tuottoja ei varmastikaan voida täysimääräisesti kompensoida tälle laajalle sektorille, koko veikkausvoittovaroja, jotka ylittävät siis muutkin hallinnonalarajat kuin nyt keskustelussa olevan. Täysimääräisesti se ei onnistu enää vuodesta 22 alkaen. Siksi arvostamamme ja monen tunteman Erkki Liikasen vetämä työryhmä tekee nyt hallitukselle vaihtoehtoisia esityksiä pidemmän aikavälin ratkaisusta, miten nämä sektorirahoitukset voidaan turvata.

Arvoisa puhemies! On myös mainittava tietenkin vielä uudelleenkin koronan erityisvaikutus koko tälle kentälle. Tähän asti kulttuuria on tuettu 110 miljoonalla eurolla, liikuntaa 20 miljoonalla, ja työ- ja elinkeinoministeriön kautta myöskin yritysmaailman toimijat ovat saaneet tukea. Näyttää siltä, että korona pitkittyy ja tarvitsemme uuden tukipaketin. Tarve on ilmeinen. Sen valmistelu on viime viikolla käynnistetty, ja pitkän aikavälin ratkaisuna sen rinnalla on saada tapahtumat jälleen myöskin turvallisella tavalla liikkeelle.

Viimeimmäksi nostan esiin toisesta vastuukokonaisuudesta, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ääreltä, sen, että Suomen kestävä kasvun ohjelma on tutkimukselle ja koulutukselle valtava mahdollisuus. Kun katsomme jo tästä sumusta kohti valoa, elämme jo toista aikaa, koronan jälkeistä Suomea. Näillä sektoreilla on arvioitu 400—500 miljoonan euron rahoitus, mutta muitakin paikkoja rahoitukselle on. [Puhemies koputtaa] Näillä vauhditetaan muun muassa tutkimusinfraan kuntoon laittamista, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä, ja kyllä, hallituksen tärkeää tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostosta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Andersson, 5 minuuttia.

16.12 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tässä maassa ei ole koskaan ollut sellaista hetkeä, jolloin päättäjät olisivat joutuneet katumaan koulutukseen ja osaami-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

seen tekemiään panostuksia. Päinvastoin koulutus ja korkea osaaminen ovat tärkein tekijä Suomen menestyksen ja tasa-arvon taustalla. Olen ylpeä siitä, että tästä globaalista pandemiasta huolimatta meidän hallituksemme jatkaa suomalaisen koulutuksen vahvistamista ja kehittämistä. Nyt näille panostuksille on myös akuutti tarve, sillä tiedämme, että epidemia on vaikuttanut hyvin oleellisesti myöskin lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin. Sitoutumisemme tähän arvovalintaan näkyy myös vuoden 2021 talousarvioesityksessä, jossa teemme uusia ja merkittäviä satsauksia kasvatukseen ja opetukseen.

Ensi vuoden budjettiesitys sisältää myös tänään hyväksytyn historiallisen oppivelvollisuus uudistuksen, jonka tarkoituksena on nostaa Suomen osaamistasoa, kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja turvata jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinto. Jatkossa kenenkään ei enää tarvitse keskeyttää lukio- tai ammattiopintojaan tai miettiä oppimisvalintojaan opetusmateriaalien kalleuden vuoksi.

Budjettiesitys pitää sisällään myös lisärahoitusta varhaiskasvatukseen ja opetuksen laadun, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen, harrastustoiminnan laajentamiseen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon laajentamiseen. Myös ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen esitämme huomattavia lisäyksiä. Hallitus myös jatkaa kolmivuotisia varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Pidän myös erittäin hienona, että valiokunta myöskin omassa päätöksenteossään on tehnyt tärkeitä lisäyksiä, jotka täydentävät hienosti tätä ensi vuoden talousarviota, muun muassa näillä panostuksilla lukutaitotyöhön ja opettajien täydennyskoulutukseen.

Varhaiskasvatuksen laatuun ja tasa-arvoon osoitetaan ensi vuonna yhteensä 50 miljoonaa euroa. Ohjelmassa kehitetään kolmiportaisen tuen mallia ja pilotoidaan kaksivuotista esiopetusta. Ensi vuonna alennetaan myöskin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja 70 miljoonalla eurolla, mikä parantaa pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden asemaa huomattavasti. Tämän lisäksi valmistelemme ja kehitämme myöskin varhaiskasvatukseen soveltuvaan tukea ja tuomme sitä lainsäädäntöön, mihin on osoitettu 15 miljoonaa euroa pysyvää rahoitusta.

Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmalla taas vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa, tuetaan opettajuutta sekä vahvistetaan perusopetuksen laatua. Hankkeella pyrimme puuttumaan muun muassa oppimistulosten eriytymiseen, vahvistamaan oppimisen tukea ja koulutuksen laatua, käynnistämään sitouttavaa kouluyhteisötyötä sekä tukemaan joustavia ja yksilöllisiä siirtymiä varhaisina vuosina.

Myös oppilas- ja opiskelijahuollon rahoitus vahvistuu ensi vuonna. Siihen varataan ensi vuonna 10 miljoonaa, ja summa nousee 29 miljoonaan euroon vuonna 2023, jolla siis on tarkoitus säätää sitovista mitoituksista näihin palveluihin perusopetukseen ja toiselle asteelle.

Myös lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen suunnataan ensi vuonna lisärahoitusta. Lukiokoulutuksen osalta käynnistetään lukiokoulutuksen laatuohjelma, ja ammatillisella puolella jatketaan panostuksia muun muassa opettajien ja ohjaajien lisäpalkkaamiseen. Yhteensä hallitus panostaa 250 miljoonaa euroa tämän hallituskauden aikana ammatillisen koulutuksen parantamiseen näiden opettaja- ja ohjaajaresurssien vahvistamisen kautta.

Arvoisa puhemies! Nykypäivän ja tulevaisuuden työelämässä jokaisen on saatava päivittää osaamistaan muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Hallitus panostaa myös jatkuvaan oppimiseen 40 miljoonaa euroa. Tämä rahoitus on tarkoitus kohdentaa erityisesti työikäisen

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

väestön osaamisen kehittämiseen, heikot perustaidot omaavien osaamisen vahvistamiseen sekä ikääntyneiden työllistymisen helpottamiseen. Näin halutaan turvata se, että yhä useammalla on mahdollisuus läpi elämän tapahtuvaan jatkuvaan oppimiseen.

Kokonaisuutena ensi vuoden talousarvioesitys antaa erinomaiset mahdollisuudet kehittää suomalaista koulutusta. Esittämämme toimenpiteet ja rahoitus vähentävät lasten ja nuorten keskinäistä eriarvoisuutta ja lisäävät tasa-arvoisen kasvatuksen ja koulutuksen edellytyksiä varhaiskasvatuksesta aina toisen asteen tutkinnon suorittamiseen saakka.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt käynnistämme välittömästi debattiosuuden, eli pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan V-painikkeella puheenvuoron itselleen. — Tämän debatin aloittaa edustaja Eloranta.

16.17 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttelypalkkio on taiteilijalle maksettava korvaus museonäyttelyn rakentamisen eteen tehdystä työstä. Se parantaa taiteilijan toimeentuloa ja työllistymistä omassa työssään. Näyttelypalkkiojärjestelmää on kehitetty pitkään, ja olenkin todella iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunta nyt esittää ensi vuodelle sen miljoona euroa, jotta saadaan järjestelmä vakiinutettua. Kysynkin ministeriltä: kuinka nopeasti saamme tämän uudistuksen valmiiksi?

Kiinnitimme valtiovarainvaliokunnan lausunnossa huomion myös taiteilijoiden sosiaaliturvan parantamiseen ja taiteilijaeläkkeiden lukumäärän nostamistarpeeseen. Taiteilijoiden sosiaaliturvaa on tärkeää parantaa, sillä harvalle taiteilijalle kertyy palkkaa, työttömyysturvaa tai vastaavia tuloja. Näitä sosiaaliturvan aukkoja onkin tärkeää tilkitä. Yksi niistä on tekijänoikeuskorvauksen ja työttömyysetuuden sovitteluun liittyvät epäkohdat ja kehittämistarpeet. Asia ei toki kuulu kulttuuriministerin toimialaan, mutta onko hallituksessa keskusteltu näiden epäkohtien korjaamisesta?

16.18 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät ministerit! Haluan antaa kiitosta Liikkuva koulu -ohjelman laajentamisesta, ja myös tämä harastustakuu ja sen toteutukset ovat erittäin tervetulleita lapsille, erityisesti näinä korona-aikoina mutta muutenkin. Myös koulutukseen ja osaamiseen panostukset ovat aina minulle entisenä opettajana enemmän kuin tervetulleita, ja toivon lisää sitä henkilökohtaista välittämistä. Haluan myös ministeri Anderssonille toivottaa onnea ja hyvää vanhempainvapautta tämän keskustelun jälkeen.

Lopuksi haluan nostaa esille vielä ministeri Saarikon osuudesta rahapelituottojen problematiikan. Se gäppi on noin 300 miljoonaa ensi vuonna, mikä siellä on syntymässä siitä miljardista, mutta mikä on teidän näkemyksenne, millä keinolla te pystytte takaamaan, että päästäisiin edes lähelle sitä miljardia vuonna 2022—2023 ja siitä eteenpäin? [Puhemies koputtaa] Muuten meidän kulttuuri, liikunta, urheilu ja tämä toimiala on erittäin suurien haasteiden edessä.

16.19 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Isossa kuvassa oppimiserot ja syrjäytyminen nostavat päätään Suomessa. Lasten ja nuorten hyvinvointi ei ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Koulutuksen tulee olla Suomessa sellainen asia, minkä laadusta emme tingi. Ongelmia tulee nyt priorisoida. Poikien ja tyttöjen oppimiserot ovat kasvaneet merkittävästi. Perusopetuksen ryhmäkoot ovat aivan liian suuria, oppimisympäristöt eivät sovi monille lapsista, ja opettajia, erityisopettajia ja muuta oppilashuoltoa, ku-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

ten psykologeja ja kuraattoreja, on liian vähän, eikä apua ole saatavilla nopeasti matalalla kynnyksellä. Haluaisin kysyä: kun nyt on paljon tuommoista sirpaleista rahoitusta, niin tulevatko nämä rahoitukset jatkuviksi, mitkä ovat nyt vain määräaikaista?

16.20 Hilkka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maakunnissa ympäri Suomen on huutava pula osaavista työntekijöistä. Osaajia tarvitaan, vaikka koronan vuoksi puhummekin nyt työttömyydestä koulutusta enemmän. Meidän tulee kuitenkin osata ennakoida.

Keskusta on pitänyt esillä ammatilliseen koulutukseen panostamista, koulupaikkalisäyksiä ja koulunkäyntikykyisyyttä ja pitää niitä vastedeskin. Kiitän paljon tästä 270 miljoonan paketista, josta lähes kolmasosa menee ohjaamiseen ja laadun kehittämiseen ammatillisessa koulutuksessa.

Korkeakoulujen sopimusneuvotteluista tulisi varmasti kehittää niin, että saisimme ennakointia lisää, sillä esimerkiksi omalla alueellani on huutava pula sähkötekniikan insinööreistä ja sitä kautta tarvitaan osaamista. Arvoisa ministeri, miten voisimme tehdä osaavan työvoiman haasteeseen vastataksemme ja koulutuksen ennakointia parantaaksemme jollain täsmätoimilla niin, että saisimme tätä asiaa vietyä eteenpäin?

16.21 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Se, mistä olen erityisen iloinen, on, että varhaiskasvatukseen saadaan vihdoinkin kolmiportaisen tuen malli ja kaksivuotisen esikoulun kokeilu. Näitä on todella odotettu pitkään. Niiden myötä meidän on mahdollista tunnistaa ja löytää paremmin ja aiemmin ne pienet lapset, jotka tarvitsevat oppimiseensa tukea. Tuen tarjoaminen oikea-aikaisemmin parantaa lasten mahdollisuutta paitsi oppia myös pärjätä elämässään ja tulevaisuudessa.

Varhaiskasvatuksen tasoon ja laatuun osoitetaan merkittävä rahoitus ensi vuodelle. Se on meille vihreille tärkeää ja suuri asia ja tärkeä investointi tulevaisuuteen. Niin ikään varhaiskasvatusmaksujen alentaminen edistää sitä, että yhä useampi lapsi pääsee osalliseksi varhaiskasvatuksesta, ja tämä vahvistaa paitsi lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta myös lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

16.22 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa, että hallitus on kokoomuksen aloittamalla linjalla jatkanut varhaiskasvatusmaksujen alentamista. Kokoomus olisi alentanut varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja vielä enemmän, yhteensä 100 miljoonalla eurolla. Tämä on 30 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen alennus.

Toiseksi, arvoisa puhemies, olen huolissani hallituksen aliresursoidun oppivelvollisuuden laajentamisen seurauksista. Tämä aliresursointi tulee nimittäin johtamaan kunnissa koulutusleikkauksiin ja esimerkiksi ryhmäkokojen kasvamiseen. Vaikka rahoituksesta tehtiin etupainotteisempaa, on todennäköistä, että se on edelleenkin, etenkin toimeenpanon alkuvaiheessa, täysin alimitoitettu.

Puhemies Anu Vehviläinen: Arvoisat edustajat, epäilen vähän, että minulla ei ole edessäni kaikkien teidän vastauspuheenvuoropyyntöjä. Pyydän vielä uudestaan nousemaan ylös, että minä näen, ketkä täällä ovat pyytäneet puheenvuoroja. Suurin osa oli kyllä kielämättä pyytänyt, mutta tuli täällä uusiakin. — Ja nyt jatketaan.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

16.24 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suuri kiitos ja onnitteluni opetusministeri Li Anderssonille ja myös ministeri Saarikolle. Tänään on merkittävä, historiallinen päivä: oppivelvollisuuslaki on hyväksytty, ja Yhdysvalloissa presidentti Bidenin valinta on varmistunut, joten illalla keitän Presidentti-kahvia ja otan kaksi kupillista, toisen oppivelvollisuudelle ja toisen Bidenille.

Tämä on iso juttu. Se tulee lyömään itsensä lävitse muutamassa vuodessa. Tulette näkemään, poliittinen oikeisto, että se on tehty lasten ja nuorten hyväksi, heidän yhteiskunnallisen ja inhimillisen asemansa vahvistamiseksi. Tämä ei ole uutta, että oikeisto vastustaa sitä, mutta minä olen ollut hirveän pettynyt siihen, että tämä kristillisten asenne on kerta kaikkiaan käsittämätön. He toteavat, että nyt resurssit kohdennetaan liian myöhään. On aina oikea hetki yrittää saada tuhansia nuoria jatkamaan opintojaan ja suorittamaan tutkinto. Tähän liittyy myöskin se, että yläasteella, 8. ja 9. luokalla, vahvistetaan opinto-ohjausta, [Puhemies koputtaa] jotta se nuorten opiskelu- ja työpolku lähtisi heti oikeaan suuntaan. Kiitos vielä kerran tehdystä työstä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tässä meni 1.36, ja oli kyllä minunkin mokani, että meni vähän pitkäksi. — Seuraavaksi edustaja Purra.

16.26 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ammattikouluista kuuluu vähän huolestuttavia uutisia siinä mielessä, että jo ennen koronaa — kun lähiopetusta ollaan valitettavasti kovasti vähennetty — sieltä on valmistunut sellaisia nuoria, joita yritykset eivät halua palkata, koska heillä ei ole niitä taitoja, mitä yritykset tarvitsevat. Tämä on mielestäni hyvin suuri ongelma. Tämä liittyy oikeastaan tähänkin, mitä täällä edellä puhuttiin, että on lisätty näitä koulutuspaikkoja ammatilliseen koulutukseen esimerkiksi tarpeena löytää paikallisesti työvoimaa eri sektoreille, mutta tämä ei ikään kuin toteudu, mikäli ammattikouluista valmistuvat nuoret eivät hallitse näitä taitoja.

Toinen asia tähän liittyen on se, että mielestäni valtion koulutuspolitiikan vastuu on pyrkiä siihen, että oikeilla sektoreilla on oikea määrä työntekijöitä, eli koulutuksen aloituspaikoilla ja muilla. Olenkin miettinyt, olisiko mahdollista lukiolaisille, abeille tarjoilla sellaisia listoja korkeakoulupaikoista, [Puhemies koputtaa] missä on selvää työvoimapulaa, koska monet miettivät, mihin he voisivat mennä opiskelemaan ja saada itselleen työpaikan.

16.27 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan ensinnäkin todeta, että on hienoa, että tämä hallitus on palauttanut jokaiselle lapselle subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen, minkä viime hallitus poisti. Lisäksi on hienoa, että varhaiskasvatusmaksuja alennetaan. On äärimmäisen hienoa huomata myös se, että nyt panostetaan koulutukseen, kun viime vaalikaudella tehtiin ammatilliseen koulutukseen historialliset leikkaukset. Mutta tällä hallituskaudella on tehty historiaa ja on saatu aikaan: tänään on päätetty oppivelvollisuuden laajentamisesta, mikä on äärimmäisen tärkeä toimenpide. Se on tärkeä toimenpide meidän koulutuksemme ja osaamisemme tason nostamisessa mutta myös pitkällä aikavälillä meidän työllisyytemme näkökulmasta.

Haluan kiittää hallitusta siitä, että tämä on nimenomaan konkreettisella tasolla varmasti yksi historian lapsi- ja perhemyönteisimmistä hallituksista. Kun nyt ollaan huolissaan siitä, että on aliresursoitu, niin kuitenkin teille oppositiossa eivät kelpaa nyt esitetyt kuntien tukemiseen tarkoitetut miljardit, [Puhemies koputtaa] eli hämmästelen teidän puheitanne.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

16.28 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi kiittää molempia ministereitä. Teette erittäin tärkeää ja hienoa työtä suomalaisen sivistyksen eteen. Oppivelvollisuus uudistus on merkittävä uudistus, joka siis tähtää koulutus- ja osaamistason nostamiseen ja koulutuksellisen tasa-arvon parantamiseen.

Edustaja Koponen mainitsi myöskin oppimiserot ja syrjäytymisen, jotka ovat aitoja ja oikeita huolia, ja juuri siksi myöskin oppivelvollisuutta halutaan laajentaa.

Oppositioista on tullut paljon esitystä, että pitäisi tehdä panostuksia muun muassa peruskouluun. Kun pohdin tätä kysymystä, niin haluaisin tätä kysyäkin opetusministeri Anderssonilta: miten hallitus on panostanut peruskouluun? Ja oikeastaan, ministerit Andersson ja Saarikko, [Puhemies koputtaa] miten muutoin hallitus on panostanut koulutukseen kuin oppivelvollisuus uudistukseen?

16.30 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ensi vuonna ja sen jatkaminen edelliseltä hallituskaudelta on erittäin tervetullut toimi, ja sitä kannatamme, kuten myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun aloittamista. Tietenkin toivomuksenamme olisi ollut, että sen sijaan, että pysyvästi lähdetään pidentämään oppivelvollisuutta yläpäästä, niin olisi lähdetty pidentämään sitä alapäästä, kuten tässä kokeilussa nyt tehdään. Uskon, että kokeilun vaikutukset tulevat olevan myönteisiä — se nähtiin jo viime kaudella maksuttoman 5-vuotiaiden varhaiskasvatuksen kokeilusta.

Arvoisa puhemies! Huolenaiheeni kuitenkin liittyy siihen, miten resurssit kunnissa nyt riittävät, kun oppivelvollisuuteen varatut määrärahat eivät enenkään uudistuksen alkuvaiheessa ole riittäviä. Silloin ne rahat on otettava jostain muualta, kun sama pätee vähän myös tähän varhaiskasvatusmaksujen alentamiseen, jonka kompensointi tehtiin yhteisöverotuottojen osalta eikä valtionosuuksien kautta, jolloin ne olisivat kohdistuneet niille kunnille, joissa on näitä 0–6-vuotiaita varhaiskasvatustekijöitä. [Puhemies koputtaa] Resurssit eivät riitä. Miten tämä ongelma ratkaistaan [Puhemies koputtaa] kunnissa?

16.31 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Marinin hallitus on ollut alusta asti hyvin koulutus- ja kasvatusmyönteinen. Sen tähden on myös resursoitu aiempaa enemmän lapsiin ja nuoriin vaikuttaviin asioihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koko koulutuspolkuun, ja tämä oppivelvollisuuden laajennus vielä sitten historiallisena tekona.

Mutta koronasta johtuneen kevään etäopetusjakson on arvioitu voimistaneen polarisatiota ja hyvinvointia huonosti lasten välillä. Muun muassa vanhempien osaaminen digi- ja kielitaidoissa on hyvin erilaista, ja näin mahdollisuudet lasten koulunkäynnin tukemiseen vaihtelevat huomattavasti. On tullut oppimisvajetta, ja myös yksinäisyyttä ja ahdistuneisuutta kokevien lasten määrä on lisääntynyt poikkeusolojen aikana keväällä, ja se on aiheuttanut ongelmia. Onko tähän minkälaisia keinoja — taikka on, mutta kuulisin mielelläni ministeriltä, mitä?

16.32 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos molemmille sivistysministereille ansiokkaasta työstä. On hienoa, että opettajien täydennyskoulutukseen varataan miljoona euroa jatkuvan oppimisen hengessä. Osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. On hienoa, että toteutamme jatkuvan oppimisen uudistuksen, jotta kaikilla on työllistymisen ja merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot,

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

taidot ja osaaminen. Tähän oli varattu 40 miljoonaa euroa, ja sitten jakovaroista vapaan sivistystyön koulutukseen 1,9 miljoonaa muun muassa digitaatiokehittämiseen. Kysyisin ministeriltä: onko maahanmuuttajakoulutuksen rahoitus varmistettu vapaan sivistystyön osalta?

16.33 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että hallitus tosiaan jatkaa varhaiskasvatuksen maksujen alentamista ja muun muassa toimia luku- ja kirjoitustaitojen edistämiseen, joita viime hallituskaudella aloitettiin. Mutta kuntien puolelta on pakko sanoa, että maksuton toinen aste johtaa koulutusleikkauksiin. Meidän täällä salissa ei tarvitse niitä priorisoida, mutta monet kollegat priorisoivat niitä sitten ensi ja tulevana vuosina valtuustosalissa.

Kentältä on tullut myöskin pitkin tätä vuotta palautetta, ettei koulutus uudistuksia tehdä enää kentän kanssa hyvässä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Tähän totuttiin edellisellä kaudella, kun ministeri Grahn-Laasonen muun muassa amisreformia valmisteli parikin vuotta. Toivottavasti ensi vuonna tilanne korjaantuu. Nykytilasta on tie vain kohti parempaa, avoimempaa ja rakentavampaa yhteistyön kulttuuria.

16.34 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Inledningsvis vill jag rikta ett stort tack till båda ministrarna för det fina arbete som ni gör för finländarnas bildning och välmående. I dag har riksdagen godkänt den utvidgade läroplikten så den blir av — ett stort och historiskt beslut — och i budgeten finns reserverat medel för det. Sedan finns också medel reserverat för försöket till den tvåspråkiga förskolan.

Den här regeringen satsar på barn och ungas utbildning på alla stadier. Det finns också satsningar på fritidssektorn bland annat, och vi har faktiskt nu diskuterat en hel del kring att läsa, skriva och räkna, basfärdigheter.

Valtiovarainvaliokunta on lisännyt rahoitusta tärkeisiin kohteisiin, muun muassa lukutaitoon, opettajien täydennyskoulutukseen ja Taidetestaajiin, ja nämä ovat todella, todella tärkeitä. Olen kiitollinen siitä, että jatkuvaan oppimiseenkin panostetaan aika paljon.

Kysyisin nyt ministereiltä, molemmilta, mitkä ovat suurimmat haasteet OKM:n puolelta [Puhemies koputtaa] ensi vuonna. — Kiitos.

16.35 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä kertaa keskityn jaoston puoleen, eli teimme mielestäni tärkeitä painopisteitä. Meillä oli reilu 10 miljoonaa käytössä, ja merkittävä osa siitä meni kulttuuriin siten, että miljoonan pistimme kirjastoille digitalisaation edistämiseen, miljoonan pistimme näyttelykorvaukseen — se oli minulle erityisen mieluisaa, koska toimiessani jonkin aikaa kulttuuriministerinä pistin aikanaan tämän ihan alkuun, tämä oli hyvin tärkeä asia myös minun mielestäni — samoin satsasimme siihen, että lapset ja nuoret pääsisivät lukuharrastuksen pariin ja että lapset pääsisivät kulkemaan käsi kädessä taiteen ja kulttuurin kanssa eli Taidetestaajiin. Nämä ovat kaikki mielestäni arvovalintoja tulevaisuutta ajatellen, ja siksi päni niistä iloitsen.

Ja yhtä lailla, ministerit, iloitsen siitä, että sain tänään [Puhemies koputtaa] äänestää op-
pivelvollisuuden laajentamisen puolesta.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

16.37 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toisaalta olen huolissani tästä oppivelvollisuusiän nostamisesta, koska me olemme kuitenkin erilaisia. Osa ihmisistä ei välttämättä halua käydä niin pitkään koulua, osa voisi haluta opiskella ammattiin vaikka oppisopimuskoulutuksella. Tämä oppisopimuskoulutus on kuitenkin tiettyille aloille erittäin hyvä ja oivallinen vaihtoehto. Onko nyt hallitus miettinyt, minkälaisia vaihtoehtoja ja minkälaisia mahdollisuuksia voitaisiin lisätä tämän oppisopimuskoulutuksen osalta?

16.37 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on kollegojen toimesta mainittu historialliseksi tämä oppivelvollisuuden pidentäminen, ja tietysti meidän täytyy toivoa, ettei myöskään tapahdu historiallista virhettä. On esitetty myös sellaisia asiantuntija-arvioita, että tämä oppivelvollisuuden pidentäminen nyt toteutettavalla tavalla muodostaa aivan ilmeisen uhan myöskin pienten paikkakuntien lukioita kohtaan. Ja suomalaisen koulutusjärjestelmän aivan erityinen vahvuus on tietysti ollut maailman paras peruskoulu, joka on viime vuosikymmenet tuottanut sen mahdollisuuden, että jokainen joka puolella Suomea on voinut opiskella niin pitkälle kuin on kykyä, rahkeita ja motivaatiota riittänyt. Mikäli tämä uudistus nyt vaarantaa lukio-opetuksen pienillä paikkakunnilla, muodostuu aivan ilmeinen uhka myös peruskoulun yläluokkien aineenopetusta kohtaan, jos ei siellä käytännön kouluarjessa ole opettajille tarjota riittävästi tunteja. Miten hallitus varmistaa sen, että pienten paikkakuntien lukiot tästä uudistuksesta [Puhemies koputtaa] selviävät?

16.38 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Puheenjohtaja! Ehkä tähän samaan syysyn voi jatkaa: ja varmistaa sen, että suurilla paikkakunnilla riittää niitä lukiopaikkoja tarpeeksi?

Myös minä haluan kiittää ministereitä hyvästä työstä, mutta jotain pientä petrattavaa aina on.

Kotoutumisen onnistuminen on monella tapaa kriittistä. Tarvitsemme lisää osaavaa työvoimaa ja hyvinvoivia ihmisiä. Jatkuvan oppimisen juuri valmistuvassa strategiassa yhtenä tavoitteena tulee olemaan huomioida aiempaa paremmin nämä aliedustetut ryhmät ja heikot perustaidot omaavat, ja näistä ulkomaalaistaustaiset on yksi ryhmä. Siksi haluankin nostaa valiokunnan tekemän lausuman, joka koskee nimenomaan maahanmuuttajakoulutuksen resurssitarpeita. Siellä on pohjalukuna käytetty 900:aa lukutaidon opiskelijaa, kun tarve tällä hetkellä on yli 5 000.

16.40 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Myös minä haluan osaltani kiittää sivistyksen ja kulttuurin ministereitä tästä historiallisesta päivästä ja uudistuksen maaliin viemisestä. Oppivelvollisuuden pidentäminen on todellakin merkittävä parannus suomalaisten nuorten ja perheitten arkeen, sillä koulutuksen tasa-arvo vahvistuu monella tavoin. Tätä uudistusta on kuitenkin kritisoitu ja ehdotettu, että tuki pitäisi kohdentaa vain niihin oppilaisiin, joilla on jo ongelmia, eikä näin yleisesti kaikille. Miten vastaatte tällaiseen kritiikkiin, ministeri Andersson?

16.40 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiitän molempia ministereitä tästä työstä. Mutta tämä lista, mitä myöskin valtiovarainvaliokunta on tehnyt, on ihastuttava katsoen myöskin järjestöjen tukea: Täällähän on mainittu järjes-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

töjä, kuten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki, rauhantyön järjestöjen toiminta, Ihmisoikeusliitto, Pakolaisneuvonta, naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta ja globaalikasvatuksen järjestöt. Upeata, upeata! Pienenevässä maailmassa tämä globaalikasvatus ja rauhantyö on mitä keskeisintä.

Mutta myöskin kotiseututyö on tärkeitä, ja minä alleviivaan myöskin täällä Karjalan Liiton saamaa tukea. Kotiseututyö on erityisen merkittävää niille, jotka ovat menettäneet sen kotiseutunsa, ja meidän täytyy tunnistaa, että Karjalan Liitto toimii tässä upeasti yhteistyön hengessä. Rauhankasvatusta sekin.

16.41 Janne Heikkinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osana valtiovarainministeriön työllisyyskeinoja virkamiehet esittivät, että opintotuen tuloarvoja korotettaisiin 50 prosentilla nykyisestä. Työnteolla opintojen ohella on useita hyviä vaikutuksia. Työnantajat arvostavat vastavalmistuneen opiskelijan alakohtaista työkokemusta, ja lisäksi verkostoituminen muiden työntekijöiden kanssa on äärimmäisen tärkeää nykyaikaisilla työmarkkinoilla. Arvoisa hallitus, miksi te ette anna ahkerille opiskelijoille vapautta ahertaa oman tulevaisuutensa eteen ja salli heille omalla työllä saavutettua elintason nousua? Me kokoomuksessa ehdotamme, että opintotuen tuloarvoja korotetaan 50 prosentilla. Eri arvioiden mukaan tämän on laskettu vahvistavan julkista taloutta jopa 6 miljoonalla eurolla. Kysynkin: onko hallitus unohtanut tässä miljardisokeudessaan nämä miljoonaluokan asiat?

16.42 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänä vuonna on tullut vahvasti iholle se, kuinka pahalta tuntuu, kun toista ihmistä ei voi kohdata tai nähdä, ja erityisen tärkeää se kohdatuksi tuleminen on tietysti lapsille ja nuorille, jotka oppivat, kasvavat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja aikuisten tuella. Ajattelen niin, että meidän päättäjien tehtävä on varmistaa, että oppilaitosten arjessa aikuisilla on aikaa lapsille ja nuorille, niin että jokainen saa helposti ja oikea-aikaisesti tukea tarpeisiinsa.

On todella tervetullutta, että nyt saamme sitovan henkilöstömitoituksen koskemaan koulupsykologeja ja -kuraattoreita, mutta sitovat mitoitukset opetuslalla laajemminkin varmistaisivat, että nuorten tarpeisiin vastataan ja että myös aikuiset jaksavat arjessa eikä kenenkään taakka tai kuorma kasva liian suureksi.

Kysyisinkin ministeri Anderssonilta: olisiko mahdollista käynnistää valmistelu- tai selvitystyö opetusalan henkilöstömitoituksesta laajemminkin jo tällä hallituskaudella?

16.43 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luonnontieteellinen keskusmuseo, entinen Eläinmuseo, sijaitsee tuossa aivan lähellä Arkadiankadun ja Nervanderinkadun kulmassa kolossaalisessa rakennuksessa, jossa aikanaan on toiminut muun muassa kadettikoulu, ja monet meistä maalauskoululaisista muistavat sen luokkaretkiltään. Nyt kuitenkin on todettu, että sen rahoitus pohja on vaaran alla, ja valiokunta kiinnittää lausumassaan tähän asiaan huomiota.

Te, ministeri Saarikko, kerroitte, että asia on hyvin tuttu siellä ministeriössä. Voisitteko vähän avata, onko jo suunnitelmia tämän asian hoitamiseksi?

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt otamme ministeripuheenvuorot molemmilta, ja molemmille ministereille 3 minuuttia. Kumpiko aloittaa?

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

16.44 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Paljon hyviä kysymyksiä ja huomioita, yritetään käydä mahdollisimman monta läpi.

Ensinnäkin liittyen tähän oppivelvollisuuden rahoitukseen: Totta kai nyt toimeenpanovaiheessa, eduskunnan tahdon mukaisesti, tullaan seuraamaan ja arvioimaan tarkasti tätä rahoituksen riittävyyttä. Mutta niille, jotka nyt suuresti epäilevät, haluaisin kuitenkin painottaa, että tässä on tehty erinomaista yhteistyötä Kuntaliiton kanssa läpi valmistelun. Kuntaliiton ja ministeriön näkemysero on koko ajan kaventunut ja oli nyt loppuvaiheessa enää noin 10 miljoonan euron paikkeilla, mitä esimerkiksi voi verrata Kuntaliiton ja ministeriön näkemyseroon ammatillisen koulutuksen reformin kustannusvaikutuksista viime vaalikaudella, jolloin näkemysero oli yli 270 miljoonaa euroa. En kuitenkaan muista silloin kuulleen tällaisia huolestuneita puheenvuoroja kuntien rahoituksen riittävyydestä tai tämän erotuksen vaikutuksesta koulutuksen laatuun. [Jukka Gustafsson: Kuuliko edustaja Heinonen?]

Samaten niille puolueille, jotka ovat huolissaan siitä, tehdäänkö kuntatasolla oppivelvollisuuden seurauksena leikkauksia koulutuksen rahoitukseen: Kehottaisin olemaan tekemättä niitä koulutusleikkauksia myös esimerkiksi tänä syksynä, kun päätetään muun muassa suurten kaupunkien talousarvioesityksistä ensi vuoden osalta. Olen huolestuneena seurannut kehitystä ja keskustelua, jossa ikään kuin ajatellaan niin, että valtion myöntämiin koronatuikiin — jotka on tarkoitettu ylimääräisenä resurssina, jotta voidaan vastata oppilaiden oppimisen tuen tarpeeseen — nyt vedotaan ikään kuin syynä vähentää kuntien omia panostuksia.

Edustaja Purra kysyi ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen määrästä. Se on ollut meillä huolenaiheena oikeastaan viime vaalikaudesta lähtien johtuen niistä isoista leikkauksista, joita silloin tehtiin ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Sitä pyritään korjaamaan tällä vaalikaudella opettajien ja ohjaajien lisäresursseilla. Ollaan sovittu, että asetustasoisesti tullaan säättämään tuntimäärän lähtökohdasta, mitä käytetään, kun arvioidaan sopivaa määrää opetusta ja ohjausta vailla aikaisempaa osaamista oleville opiskelijoille. Mutta sen lisäksi pitää myöskin tarkastella, tarvitsemmeko vielä joitain muita ohjausvälineitä, joilla me voimme huolehtia siitä, että ne, jotka tarvitsevat lähiopetusta, sitä myöskin saavat.

Edustaja Hyrkkö kysyi opetusalan henkilöstömitoituksista. Ne ovat erittäin paljon rahoitusta vaativia panostuksia ihan lainsäädäntöteknisesti. Se, mitä ollaan luvattu tehdä vielä tällä vaalikaudella, on se, että selvitetään mahdollisuutta opinto-ohjaajamitoitukselle toisella asteella, mutta senkin toteuttaminen ja toimeenpaneminen edellyttäisi sellaista lisärahoitusta, mitä meillä ei ainakaan tällä hetkellä ole tämän vaalikauden osalta kehyksissä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Saarikko, 3 minuuttia.

16.47 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Minäkin jaan sen täällä esitetyn arvion, että tämä on merkityksellinen päivä suomalaisen sivistyspolitiikan historiassa, ja aika näyttää, olimmeko me päättäjäsukupolvena se, joka osasi tehdä reformin, joka lopetti sen eduskunnassakin aina esille nousseen keskustelun nuorten syrjäytymisestä tai ainakin vähensi sitä merkittävästi. Olen ollut täällä nyt kolmatta kautta, ja huomaan, että tämä huoli on yli puoluerajojen yhdistänyt meitä, ja ehkä nyt käsillä on siihen kaikkein tärkein vastaus.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

Arvoisa puhemies! Kysyitte monenlaista. Vastaan muutaman suuremman päälinjan kautta.

Ensinnäkin täällä tiedusteltiin, mitkä ovat suurimmat huolet, murheet tulevan vuoden ajalle, ja toisaalta, edustaja Heinonen, tiedustelitte veikkausvoittovaroista — nämä kaksi kysymystä liittyvät toisiinsa. Me pystymme auttamaan Veikkauksen asemaa jonkin verran ja kuitenkin yhteiskuntavastuullisella tavalla kehittämällä arpajaislakia. Se on sisäministeri Ohisaloon vastuulla, ja siitä on neuvottelut käynnissä. Hallitus on myös luvannut, että varmasti jotakin budjetissa kompensoidaan, ja edelleen Veikkaus tulouttaa merkittävän summan, ei ole tulossa tyhjää kukkaroa sieltäkään, mutta me tarvitsemme nyt Liikasen työryhmältä jonkinlaisia näköaloja siitä, mitä voisivat olla eri lohkoille ne muut tulevat rahoituslähteet, jotka nyt Veikkaukselta voittovaroja saavat, ja tämä työ on käynnissä.

Jos pitäisi nostaa esiin toinen merkittävä huoli, se on tietenkin koronasta selviäminen. Koko kulttuuri-, nuorisoliikunta-, huippu-urheilusektori on nyt tekohengityksen varassa, ja olen huolissani myös varsinkin kulttuurialalla siitä, että kun ala perustuu luovuuteen, miten me ylläpidämme ihmisissä tulevaisuudentoivon näköaloja, koska me tulemme tarvitsemaan näitten ihmisten valoa ja osaamista paljon sen jälkeen, kun tästä kriisistä selvitään ja yleisöjä voi taas olla koolla.

Sitten edustaja Kivisaari nosti esiin, mitkä ovat ne isoimmat linjaukset koulutuspolitiikan saralta — tämäkin vastaa useamman edustajan kysymykseen. Kyllä tämän hallituksen tavoite on ollut korkeakoulusektorilla tuoda työrauhaa ja alhaalta ylöspäin ohjaavaa kehittämisen otetta laajalle korkeakoulukentälle. Me olemme myös sitoutuneet siihen, että joka maakunnassa on korkeakoulu, me olemme vahvistaneet perusrahoitusta, mutta myös aloituspaikoilla sekä strategisessa rahoitusratkaisussa että koronarahoituksessa yhteensä tähän mennessä noin 10 000 aloituspaikalla. Se on purkanut hakijasumaa. Olen myös sitoutunut siihen, että tällä vaalikaudella teemme vielä toiseen otteeseen harkinnan uusista koulutusvastoista, joista tämän vuoden aikana on nyt tehty päätöksiä ja joita on myönnetty usealle korkeakoululle nimenomaan ala- ja aluekohtaisiin tarpeisiin, jotka ovat koulutuksen ydintehtävä, siis tarjota nuorille sellaisia aloja, joihin myös on näköaloja työllistyä ja löytää uransa siitä tuleviksi vuosikymmeniksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Onko vielä tarvetta käydä debattia? Ilmeisesti hiukan, eli otetaan vielä lyhyt debatti tähän perään, eli nousette ylös V-painikkeella vastauspuheen vuoroa pyytäen.

16.51 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään on tosiaan historiallinen ilon päivä, kun äänestimme oppivelvollisuuslain puolesta. Lukutaito liittyy siihenkin.

Viime vuonna eduskunta myönsi jakamattomasta varasta 1,4 miljoonaa euroa lukutaitoa edistäviin asioihin, muun muassa kansallisen lukutaitostrategian laatimiseen. Ensi vuoden budjetin miljoonan euron lukutaitorahan lisäksi suuri ilon aihe on, että valtiovarainvaliokunta esittää puolta miljoonaa euroa lisää lukutaitohankkeen edistämiseen, jotta Suomeen saadaan pysyvä lukutaito-ohjelma.

Lukutaito on kaiken oppimisen perusta. Valitettavasti suomalaisten 15-vuotiaiden nuorten lukutaito on heikentynyt, ja tyttöjen ja poikien väliset sekä alueelliset erot ovat kasvaneet. Onkin todella hyvä asia, että lukutaitostrategia saadaan tämän määrärahan turvin ensi vuonna valmiiksi ja sen pohjalta voidaan laatia pysyvä lukutaito-ohjelma ja se saadaan val-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

takunnallisesti käyntiin. Kysynkin ministeriltä: miten lukutaito-ohjelmassa ja muutenkin voitaisiin ottaa huomioon etenkin tyttöjen ja poikien kasvavat erot lukutaidossa, ja miten näitä eroja saadaan kurottua umpeen ja lukutaitoa yleisemminkin parannettua?

16.52 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ministeri Saarikkoa tämänpäiväisestä hyvästä tiedosta huippu-urheilulle ja urheilujärjestöille. OKM jakoi 2,8 miljoonaa urheilulle: Hiihtoliitolle, Suomen MM-rallille ja AKK-Motorsportille, palloilulajeille ja muille lajiliitoille. Se on erittäin tärkeä kädenojennus, ne ovat todella tukalassa tilanteessa. Kiitos, että tämän hätähuudon kuulitte.

Kysyisin teiltä, minkälainen on teidän arvionne eilisiin ja aivan näihin tuoreisiin vastaviiniin huoliin musiikkialalta ja tapahtuma-alalta. Millä tavalla me voisimme auttaa, että meillä olisi hienoa omaa musiikkia, kulttuuria ja tapahtumia myös tämän kriisin jälkeen?

Ja sitten loppuun: Meillä nämä rajoitteet ovat erikoisia. Ulkojäillä voi olla 300 lasta ja aikuista luistelemassa, mutta jäähallit on laitettu kiinni. Voisiko pohtia esimerkiksi jäähalleissa turvavälein pienryhmätoiminnan jatkamista? [Puhemies koputtaa] Se voitaisiin tehdä täysin koronaturvallisesti.

16.53 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näin joulun alla edellisestä työstäni muistuu mieleeni huoli, joka liittyy opettajien jaksamiseen. Kaikki tiedämme, että tämä korona-aika on tuonut vahvoja ja voimakkaita lisähaasteita, ja ylipäättään oppilaiden kasvatus- ja opetushaasteet ovat lisääntyneet, joissakin kouluissa lomautukset, mahdolliset sisäilmaongelmat ja ylipäättään opettajan työn valtavan hektinen arki.

Opettajat ovat ammattilaisia, mutta usein myös hyvin ankaria erityisesti itselleen. Haluaisin kysyä ministereiltä: miten OKM:n hallinnonalassa ja budjetissa näkyy opettajan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukeminen?

16.54 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Saarikko tässä edellä pohti sitä, miten nuorten syrjäytymisen ongelma voitaisiin saada ratkaistua. Ratkaisun avaimet löytyvät siitä, että laitetaan oppimisen perusta kuntoon. Joka vuosi jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia ja taitoja toisen asteen opintoihin. Hallituksen oppivelvollisuusmallilla ei tähän perustavanlaatuisen ongelmaan tuoda ratkaisuja.

Hallituksella on tärkeitä kertaluontoisia investointeja varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Kysyn: miksi nämä määrärahat eivät ole pysyviä? Juuri näillä vahvistetaan kasvatus- ja koulutuspalveluiden laatua ja vaikuttavuutta. Laitetaan oppimisen perusta kuntoon.

16.56 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon tälle oppivelvollisuuden uudistamiselle myötätuulta, sillä tavoite on yhteinen. Meillä, ketkä sitä vastustimme, oli ehkä toisenlainen näkemys siitä, miten siihen päästään.

Kuitenkin yksi asia häiritsee itseäni nyt tässä uudistuksessa, ja se on tämä aikataulu. Hallitus on kertonut, miten päätöksenteko perustuu tutkittuun tietoon. Nyt kuitenkin mielestäni pelataan uhkapeliä aikataulun kanssa. Uudistuksen seurantaryhmässä 38:sta 28 oli sitä mieltä, että aikataulu on liian tiukka. Samoin lähes kaikki valiokunnassa kuullut asiantuntijat olivat tätä samaa mieltä. Haluaisin nyt kuulla, minkä takia kaikkien näiden asiantuntijoiden yli käveltiin.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

16.57 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koronan tuoma etäkoulu ja harrastusten muutokset ja peruutukset — kaikki tämä muuttuva normaaliin verrattuna on ollut monelle nuorelle raskasta. Hallitusohjelmassa sovittu harrastamisen Suomen mallin rakentaminen tuleeekin kreivin aikaan. Tähän kokeiluun osoitetaan 14,5 miljoonaa. Ajatuksena on, että kunnat hakevat tätä rahoitusta ja koordinoivat tätä koulun iltapäivään tai koulupäivän yhteyteen onnistuvaa, jokaiselle sopivaa ja mielekästä harrastusta. Haluan kysyä: pääsevähän tähän järjestämiseen mukaan nyt kaikki seurat ja järjestöt ja myös taiteen perusopetuksen toimijat?

16.58 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean vielä, että en lähde sen enempää kiistelemään resursseista. Toivon todella, että oppivelvollisuus uudistus onnistuu ja mahdollisimman harva nuori jää ilman toisen asteen koulutusta.

Haluan kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, joka mielestäni olisi se todellinen sote-uudistus, jonka Suomi tarvitsisi, eli siihen, että saisimme enemmän ihmisiä liikkumaan. Nyt harrastamisen malli on erittäin hyvä tapa yrittää vaikuttaa koulujen kautta koulupäivien yhteydessä tapahtuvaan harrastamiseen, ja kiitän siitä. Hyvä, että se saadaan liikkeelle. Mutta toivon, että myös muilla tavoin saisimme ihmiset liikkeelle. Nyt on erittäin hyvä kuulla, että hallitus on käynnistämässä työn ja työryhmä työskentelee sen eteen, miten tämä rahoitus tulevaisuudessa turvataan. Kuitenkin se, mistä erityisesti pitäisi pitää huolta, on se, että niin sote-sektori kuin sitten sivistys- ja liikuntasektori toimisivat yhteistyössä ja ennalta ehkäisevä terveydenhuolto toimisi. Siksi toivoisin, että myös neuvoloiden toimintaan liikunnan edistämiseksi kiinnittäisin entistä enemmän huomiota. Voisitteko, ministerit, edistää sitä, että äitiyspakkaukseen saataisiin pallo, [Puhemies koputtaa] josta saataisiin väline sille liikunnan edistämiseksi?

16.59 **Hilkka Kemppi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan erinomainen idea edustaja Multalta.

Mutta sitten aiheeseen: Minäkin olen huolissani koulusta pudonneista. Ajankuva on varsin haastava, ja korona, koulukiusaaminen, väkivaltatapaukset huolestuttavat tätä salia. Nuorten kokemat oppimisen haasteet ovat lisääntyneet, kuten koronan myötä olemme tutkimuksista saaneet lukea.

Kiitos ministeri Saarikolle harrastamisen mallista. Uskon, että se auttaa nimenomaan siinä, mitä ministeri Saarikko on aiemmin korostanut, että jokainen nuori tarvitsee rinnallensa yhden rinnalla kulkevan aikuisen.

Kiitos Anderssonille koulukiusaamisen vastaisesta työstä. Myös se varmasti vie asiaa eteenpäin. Eikö nyt ole niin, että oppivelvollisuus uudistuksen myötä me vihdoin saamme lisää tukea ja rahaa peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheeseen? Hyvää on myös se, että opiskelijoiden välineisiin on varattu oppivelvollisuus uudistuksissa resursseja. [Puhemies koputtaa] Niin kuin korona opetti, pelit ja vehkeet ovat puuttuneet monelta, kuten myös [Puhemies koputtaa] etäpedagogiikka opettajilta.

17.00 **Mari-Leena Talvitie kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten valtiovarainvaliokunta mietinnössään totesi, ensi vuoden talousarvioesitys ei sisällä merkittäviä lisäyksiä t&k-rahoitukseen. Kokoomus esitti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pääomittamista miljardilla, ja lisäksi olemme esittäneet joka vuosi sata miljoonaa eu-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

roa tki-toiminnan vahvistamiseen suuntana se neljän prosentin bruttokansantuotetavoite. Mikä on hallituksen polku tähän neljään prosenttiin?

Arvoisa puhemies! Opetusministeri otti esille tuossa tämän asetuksella tulevan tuntimäärän vähimmäismäärän. Nyt kentällä on vuosityöaika, korona, etäopetus, ja opettajat ja koulutuksen järjestäjät kaipaavat ja tarvitsevat joustoja. Miten tämä vähimmäistuntimäärän asettaminen sinne asetukseen [Puhemies koputtaa] toimii yhdessä näitten hoksien ja niitten kanssa, jos ministeri voisi tätä vielä avata? — Kiitos.

17.01 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä vielä kiitan vielä kerran ministereitä, molempia ministereitä erinomaisesta budjetista ja näistä arvopohjaan perustuvista päätöksistä. Toteaisin tässä edustaja Koposelle: oli hienoa kuulla, että olette vähän niin kuin myötämielinen kuitenkin tälle oppivelvollisuuden laajentamiselle ja totesitte, että toivotatte sille onnea ja menestystä.

Haluan todeta tässä sen, että reilu vuosi sitten, kun olin Kuka kuuntelee köyhää -verkon tilaisuudessa, eräs äiti kertoi omista huolistaan. Hänen tyttärensä oli silloin yläasteella, ja toivoi, että erittäin kiireellisesti saataisiin tämä oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuton toinen aste täällä salissa aikaan, jotta hänenkin tyttärensä voisi haaveilla lukio-opinnoista. Nyt tälle äidille voin ilmoittaa, että hänen tyttärensä voi haaveilla ja toteuttaa omia unelmiaan, koska ensi syksystä lähtien on aidosti maksuton lukiokoulutus myös hänen tyttärelleen. [Puhemies koputtaa] Eliikkä kyllä me täällä onneksi teemme vaikuttavia päätöksiä.

17.03 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mieltäni lämmitää se, että yrittäjyyskasvatus sai rahoitusta valtiovarainvaliokunnan osoittamana. Nuorten Yrityskylä-toimintaan saimme 100 000 euron rahoituksen, ja muilta momenteilta tulee sitten 4H-järjestölle ja nuorten yrittäjyys- ja työelämätaitojen edistämiseen merkittäviä summia. Järjestöt tekevät arvokasta työtä nuorten, lasten ja perheiden hyväksi.

Tämä Yrityskylä on työelämän ja talouden peliareena, jossa yhdeksäsluokkalaiset johtavat tiimeinä yritystä kansainvälisten markkinoiden pyörteissä. Tämä yrittäjyyskasvatus on vahva satsaus tulevaisuuteen: opitaan luovuutta, oma-aloitteisuutta, yhteistyötä, vuorovaikutusta eli kaikkeen työhön tarvittavia taitoja. Kysyn ministereiltä: mitä kuuluu muuten yrittäjyyskasvatukselle [Puhemies koputtaa] tässä Suomenmaassa?

17.04 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuossa ministerit vastasivat niin sanotusti päälinjojen mukaan, ja ymmärrän tietysti, että on paljon asioita ja vähän aikaa käydä tätä keskustelua, mutta tarkastin lukuja ihan, että eikö kysymykseksi ollut merkityksellinen. Lukion aloitti viime vuonna 37 500 nuorta suomalaista, joten on aika isosta asiasta kysymys. Ja tosiaan tuolla valiokunnan käsittelyssä esimerkiksi Sivistystyönantajien lausunnossa tuli aivan selvästi ilmi tämä uhka siitä, että tällä hallituksen toteuttamalla mallilla oppivelvollisuuden pidentäminen muodostaa aivan ilmeisen uhan pienille lukioille. On monia syitä, miksi. Esimerkiksi kun vaikkapa matkat muuttuvat nyt maksuttomiksi, niin hakeudutaan laajempia mahdollisuuksia tarjoaviin isoihin lukioihin ja niin edelleen. Toisaalta myös pienet lukiot ovat voineet nyt erikoistua, ovat vaikkapa tarjoamalla tiettyjä oppimateriaaleja [Puhemies koputtaa] voineet saada kilpailuetua houkutellessaan oppilaita. [Puhemies koputtaa] Eikö tämä tilanne ministereitä huoleta ollenkaan?

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Otetaan vielä yksi vastauspuheenvuoro, ja sen jälkeen ministereille puheenvuorot.

17.05 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan alkuun on todettava näin perhevalmennukseen erikoistuneena fysioterapeuttina, että kannatan lämpimästi edustaja Multalan ehdotusta tästä äitiyspakkauksesta.

Mutta sitten itse pääluokkaan: Huoli perheen toimeentulosta oman koulutuksen takia ei saa kuulua nuoren harteille, kun paineet opiskelusta ovat jo valmiiksi suuria. Kustannukset eivät saa olla este nuoren toiveille ja haaveille. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä jokainen nuori saa nyt uudella tavalla mahdollisuuden opiskeluun eikä perheen taloudellinen tilanne enää estä sen toteuttamista. On syytä muistaa, että koulutus ei ole ainoastaan väylä integroitua paremmin kiinni työelämään vaan koulutus antaa mahdollisuuden luoda nuorelle turvaa ja sen myötä vahvistaa hänen hyvinvointiaan. Täsmätoimia myös opinto-ohjaukseen ja oppilashuoltoon on kaivattu, ja nyt niitä saadaan. Kysynkin ministeriltä: miten tässä yhteydessä varmistetaan, että opinto-ohjauksessa henkilöstöllä on riittävää osaamista myös erityisen tuen jatkokoulutusmahdollisuuksissa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja nyt molemmille ministereille vielä 3 minuuttia. Ministeri Andersson aloittaa.

17.06 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Jos lähdetään liikkeelle lukioista, niin tulee varmasti vastattua kaikkiin tärkeisiin kysymyksiin. Jotta tämä uhkakuva siitä, että oppivelvollisuus uhkasi pieniä lukioita, voisi toteutua, sehän edellyttäisi silloin sitä, että lukiokoulutuksen tarjontaa merkittävästi kasvatettaisiin näissä niin sanotuissa keskuskaupungeissa. Meillä ei ole minkäänlaista osviittaa siitä, että nuorten halukkuus suuntautua lukiokoulutukseen olisi vähenemään päin, ja itse pidän epätodennäköisenä, että keskuskaupungeissa oltaisiin valmiita esimerkiksi tuplaamaan lukiokoulutuksen tarjontaa tämän uudistuksen seurauksena, joten ainakaan itse en pidä lainkaan todennäköisenä, että tämä uhkasi joitakin lukioita tai niiden palvelutarjontaa. Suurempi uhka pienille lukioille ovat meidän väestörakenteemme muutos ja ikäluokkien pienentyminen, joka kyllä tulee näkymään toisella asteella jo tämän vuosikymmenen loppupuolella.

Paljon hyviä kysymyksiä nuorten syrjäytymisestä ja perusopetuksen laadun vahvistamisesta ja siitä, mitä on meneillään sen osalta. Tämän tasa-arvorahoituksen lisäksi Opetushallitus on tehnyt työtä päättöarvioinnin kriteerien, siis valtakunnallisten kriteerien, laatimiseksi. Tämä on jotain, mitä on toivottu kentältä erittäin paljon, että olisi valtakunnallisesti yhdenmukaiset linjaukset siitä, minkälainen osaaminen riittää arvosanaan 5 eli hyväksyttyyn ja mikä ei. Tämä yhtenä esimerkkinä tällaisesta sisällöllisestä kehittämistyöstä, mikä on meneillään.

Ensi vuonna tullaan pilotoimaan tätä sitouttavan kouluyhteisötyön mallia. Meidän tavoitteenamme on se, että me saisimme sen vakiinnutettua lainsäädäntöön tämän vaalikauden aikana. Myös varhaiskasvatukseen tehtävät pysyvät lisäpanostukset, panostukset laatuun, tukevat oppimista, oppimiserojen kaventamista, ja kuten todettua, niin tämän uudistuksen yhteydessä uudistetaan myöskin nivelvaiheen koulutusta.

Liittyen tähän ammatillisen koulutuksen asetukseen tarkoitus on siis säätää lähtökohtaisesti tuntimäärästä. Tällä hetkellä todetaan ainoastaan, että opiskelijoilla on oikeus riittävään määrään opetusta ja ohjausta, mutta mikä on riittävä määrä kenenkin kohdalla? Eli

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

lähtökohta on arvioinnissa, kun tehdään hokseja, mutta se voi joustaa ylös tai alas riippuen opiskelijan henkilökohtaisista tarpeista ihan tämän ammatillisen koulutuksen osaamisperustaisuuden mukaisesti.

Edustaja Reijoselle, jolle unohdin vastata: oppivelvollisuutta voi suorittaa oppisopimus-koulutuksessa, eli tämä on ollut koko ajan meidän lähtökohtamme ja myöskin huomioitu tässä uudistuksessa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Saarikko, 3 minuuttia.

17.09 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Vastaan tässä vastauspuheenvuorossani nyt näihin yksityiskohtaisempiin kysymyksiin.

Jo aiemmalla puheenvuorokierroksella, edustaja Eloranta, tiedustelit tästä näyttely-palkkiosta, mikä oli myös valiokunnan erityishuomion kohteena. Tästä on siis lähdössä liikkeelle nyt sitä mallia valmisteleva työryhmätyö, jonka toimikaudeksi on asetettu ensi vuoden alkupuolisko. Sen tehtävä on tehdä esitys mallista, jolla tätä voitaisiin valiokunnan vaatimalla tavalla toteuttaa pysyvänä toimintamallina. Se on lähtökohta, jolla tuo työ laitetaan liikkeelle.

Toinen kokonaisuus oli edustaja Kivirannan tiedustelema Luonnontieteellisen museon — aivan totta, tuossa vieressä olevan museon — tulevaisuus ja kohtalo, mihin viittasin ministeriöpuhuttelussa. Suomessa yliopistoilla on kymmeniä erityistehtäviä, valtakunnallisia tehtäviä, joista aika moni on itse asiassa Helsingin yliopistolla, ja yksi niistä on tämän museon, Luonnontieteellisen museon, ylläpitäminen. Voi kai sanoa, että se on todella erityislaatuinen tehtävä, koska se on museo, ja toisaalta sillä on myös vahva tieteellisen tutkimuksen ulottuvuus. Meillä on erillinen rahoitus olemassa näille valtakunnallisille tehtäville, ja nyt meidän tavoitteenamme on itse asiassa vähän tällaisen niin kuin ministeriöidenkin rajapinnassa olevan erityiskysymyksen ratkominen tämän valtakunnallisten tehtävien rahoituksen kautta, ja on hienoa, että valiokuntakin kiinnitti tähän omaan valtakunnalliseen tehtävään Helsingin yliopiston osalta huomiota.

Sitten esiin nostettiin yrittäjyyskasvatuskysymykset. Ja tästäkin olen hyvilläni, että, edustaja Kinnunen, te valiokunnassa ja valtiovarainvaliokunta osaltaan nostitte tämän kysymyksen itse asiassa jo useampana vuonna peräkkäin erityishuomioksi. Minustakin meillä pitää olla tarjota erilaisia tapoja vahvistaa nuorten ymmärrystä rahasta, talouden käytöstä, omien ja yleisten yhteisten eurojen riittävyydestä, mutta myös kasvattaa heitä yritteliäisyyteen. Meillä talousarviossa oli varattu tähän kokonaisuuteen jo 700 000 euroa useammalle eri järjestölle, jotka tekevät hyvää työtä, ja nyt eduskunta kohdisti tähän vielä lisämäärärahan, ja pidän sitä rahoituksena, joka kohdistuu varmasti oikeaan paikkaan. Tavoitteena pitää olla, että tämä toiminta tavoittaa jokaisen suomalaisen nuoren jossain vaiheessa koulupolkua.

Tuen lämpimästi edustaja Multalan huomiota neuvoloiden ja liikunnan yhteydestä. Se koskee sekä äitiysterveystuella että sitä lapsen kasvatusta liikunnalliseen elämäntapaan. Aikaisemmassa tehtävässäni, kun sain vastata äitiyspakkauksista, kävimme läpi myös sen sisältöä, ja minusta tuo on asia, josta me voisimme vaikka yhdessä peruspalveluministeri Kiurulle mainita ja Kelan kanssa käydä keskustelua.

Tki-rahoituksen nosto on, arvoisa puhemies, viimeisenä huomiona. Sen rahoitus on aina riittämätöntä siihen nähden, että olemme kansallisesti sitoutuneet, että sen osuus olisi 4 prosenttia bkt:sta. 70 prosenttia rahoituksestahan on yksityistä, yksi kolmasosa korkea-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

koulujen perusrahoituksesta kohdistuu tutkimukseen, [Puhemies koputtaa] ja nyt ehkä meidän suurin mahdollisuus vuosiin tai vuosikymmeniin tällä sektorilla liittyy nimenomaan tähän EU:n elvytyspaketin mahdollisuuteen, [Puhemies koputtaa] josta rahoituksesta iso osa kohdennetaan nimenomaan tutkimus- ja kehitystoimintaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Näin, ja siirrymme puhujalistaan.

17.13 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Nuorten syrjäytyminen opinnoista ja työelämästä on jatkuva suuronnettomuus, ja sen ehkäiseminen edellyttää juurisyiden ymmärtämistä ja korjaamista. Pitää kysyä ”miksi” yhä uudelleen ja uudelleen, kunnes onnettomuuteen johtavan prosessin käynnistymisen olosuhteet ja perimmäiset syyt selviävät.

On jokseenkin ironista, että juuri vihervasemmisto on laatinut erään kaikkien aikojen populistisimmista koulutuspoliittisista uudistuksista eli oppivelvollisuuden pidentämisen. Vastauksena nuorten syrjäytymiseen oppivelvollisuuden pidentäminen tarkoittaa vain lisää laastaria onnettomuuspaikalle. Tällä hallituksella ideologia korvaa analyysin kaikissa kriittisissä kysymyksissä, ja jälki on hirveää. Vihervasemmisto nostaa itseään puhumalla tiedolla johtamisesta ja laskee muita puhumalla totuuden jälkeisestä ajasta. Kuitenkin tämä sama vihervasemmisto lakaisee ideologisessa intoilussaan sivuun täysin ylivoimaisen ulko- ja kotimaisen tutkimuskirjallisuuden lapsuuden kodin olosuhteiden vaikutuksesta myöhempään kehitykseen: nuoren itsesääntely ja opiskelutaidot kehittyvät varhaisessa lapsuudessa. Pitkittäistutkimukset osoittavat, että ammatillisen koulutuksen puuttuminen on keskeisimpiä riskitekijöitä elämänpolun häiriöille. Syy-yhteydestä ei kuitenkaan ole kyse, ja tässä kohden pitääkin olla malttia ja kysyä ”miksi” vielä monta kertaa. Tämän päivän nuorten ongelmia toisen asteen opiskelussa ei voi ratkaista pakottamalla.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustelut toisen asteen ammatillisen koulutuksen parhaiden kokemusasiantuntijoiden eli opiskelijoiden itsensä kanssa paljastavat karun totuuden. Aikuistumisen kynnyksellä olevat nuoret tunnistavat ja tunnustavat itse, että merkittävälle osalle heistä ammattioppilaitokset ovat vain päiväaikaisia säilytyspaikkoja. Keskeiset ongelmat liittyvät nuorten elämänhallintaan ja mielenterveyteen. Mikään määrä lisäresursseja toisella asteella ei näitä ongelmia enää tässä vaiheessa korjaa. Juuri mikään ei olekaan yhteiskunnan toiminnalle ja taloudelle vahingollisempaa kuin korjata vääriä ongelmia väärillä toimenpiteillä. Lapsen ja nuoren kasvussa aikaisemman vaiheen ongelmat kasaantuvat ja kertaantuvat myöhemmissä vaiheissa. Kyse ei ole myöskään siitä, etteikö eri ikäluokkien ongelmia nähtäisi ja tunnistettaisi. Siksi on käsittämätöntä, että hallitus lähtee korjaamaan ongelmia vastavirtaan, lopusta alkuun päin. Tiedetään, että peruskoulun päätyttyessä osaamisen minimitasen alapuolelle jäävien nuorten osuus on moninkertaistunut tällä vuosituhatluvalla ja että heikko osaaminen eri aineissa kasautuu samoille oppilaille ja oppilasryhmille. Siksi ”enemmän samaa ja pakolla kaikille” ei vain tule toimimaan, mutta kuvaa hyvin vihervasemmistolaista ideologiaa.

Hallituksen nyt valitsema tie tarkoittaa valitettavasti yhä uusia menetettyjä ikäryhmiä ja heidän vuosien päästä pahenevia ongelmiaan. Mitä nopeammin tajuaisimme panostaa kunnolla lapsiperheisiin ja lasten varhaisten vuosien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja tukeen, sitä nopeammin toiselle asteelle alkaisi tulla motivoituneita, itsesääntely- ja opiskelukykyisiä nuoria. Kuten monissa muissakin asioissa, tämänkin asian korjaaminen jää myöhemmille hallituksille.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

17.17 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Ranne näki kovin dramaattisina ne lukuisat arvokkaat tulevaisuusinvestoinnit, joita OKM:n hallinnonalalla tapahtuu. Meistä jokainen varmasti osaa erilaisia ongelmia luetella, mutta vähemmän on sellaisia, jotka osaavat niitä ratkoa.

Puhemies! Oppivelvollisuus uudistus on puhututtanut viime aikoina myös täällä eduskunnassa useaan otteeseen. Sitä on joissakin puheissa moitittu kalliiksi ja väärin kohdennetuksi. Ensi vuoden budjetissa oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoon on varattu 27 miljoonaa euroa. Vuonna 2024, jolloin uudistus on kokonaan voimassa, sen kustannuksien on arvioitu olevan 129 miljoonaa euroa.

Oppivelvollisuus uudistus, jossa siis oppivelvollisuusikä nousee 18 ikävuoteen, tehdään esimerkiksi siksi, että nuorten osaaminen riittäisi työelämässä pärjäämiseen. Nykyisen pelkän peruskoulun varassa olevat nuoret jäävät aivan liian usein työelämän ulkopuolelle. Työttömyys on nuorelle henkilökohtainen tragedia ja yhteiskunnalle myös kallis vaihtoehto. Oppivelvollisuuden laajeneminen tarkoittaa myös toisen asteen maksuttomuutta. Tämä on valtavan iso kädenojennus nuorille ja heidän perheilleen.

Oppivelvollisuus uudistuksen rinnalla vähemmälle huomiolle on jäänyt 180 miljoonaa euroa, joka on varattu perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen seuraavan kolmen vuoden aikana. Ensi vuoden budjetissa tästä rahasta käytetään 75 miljoonaa euroa. Sama suuntaus on myös varhaiskasvatuksen puolella. Hallitus alentaa merkittävästi varhaiskasvatusmaksuja sekä ohjaa tukea laatu- ja tasa-arvotyöhön ja jatkaa 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua.

Koronaepidemia etäopetusjaksoineen on valittavasti kasvattanut eriarvoisuutta lasten välillä. Tämä on hyvin huolestuttavaa. Monen oppilaan kohdalla tukiopetuksen tarve on myös kasvanut huomattavasti. Oppimisen tukeen on panostettava juuri nyt, lasten ja nuorten elämä on tässä ja nyt.

Puhemies! Valtio on tänä koronavuonna velkaantunut nopeassa tahdissa tukiessaan esimerkiksi yrityksiä ja kuntia sekä huolehtiessaan ihmisten terveydestä. Nämä panostukset ovat totta kai elintärkeitä, jotta pääsemme koronan jälkeiseen kasvuun kiinni. Uudet työpaikat ja osaava työvoima tulevat näyttelemään tässä pääosaa.

Ympäri Suomen on pulaa tekemisen taitureista, niistä nuorista, jotka osaavat sähkö- ja putkitöitä, maalata ja rakentaa, ja juuri tämän vuoksi ammatilliseen koulutukseen tehdään merkittäviä panostuksia myös ensi vuonna. Ammatillisen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen resurssien lisäämiseen osoitetaan ensi vuonna 80 miljoonaa euroa. Tavoitteena on tietenkin turvata jokaiselle opiskelijalle hänen tarvitsemansa opetus, ohjaus ja tuki.

Haluan myös erikseen kiittää edustaja Kivirantaa joukkoineen, jaostoineen ja valiokuntineen arvokkaista lisäyksistä pääluokkaan. Siellä on toden totta muun muassa koululaisten tasa-arvoisien taidevierailujen tukemista eli Taidetestaajia, lukutaitoon kohdistuvia hankkeita, e-kirjastoja, opettajien täydennyskoulutusta, nuoria yrittäjiä, Yrityskylää ja vapaan sivistystyön huomioimista.

Puhemies! Korona ei ole vielä ohi, ja ensi vuonna riittää varmasti vielä haasteita. Meno-lisäyksiin on tässä tilanteessa syytä suhtautua poikkeuksellisella viisaudella. Asiantuntijatkin ovat kuitenkin olleet varsin yksimielisiä siitä, että panostukset koulutukseen tuottavat [Puhemies koputtaa] ajan myötä parhaan tuloksen. Koulutus kannattaa aina.

17.23 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on sivistyksen ja koulutuksen maa, jossa haluamme huolehtia koko sujuvasta koulupolusta. Oppivelvollisuus laa-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

jenee, että kaikki pysyvät mukana ja voimme poimia putoavat ja syrjäytyvät kyytiin. Samalla toteutamme rinnalla varhaiskasvatuksen ja peruskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen lukuisia kehittämishankkeita. Ammattikouluun saadaan lisää opettajia ja ohjaajia. Kestävän kasvun ohjelma tuo tutkimukselle ja kehittämiselle valtavia mahdollisuuksia. Tämä kaikki lisää työllisyyttä.

Valtiovarainvaliokunnan lisäykset koulutusbudjettiin olivat reilut 10 miljoonaa euroa, ja siellä on paljon tärkeitä asioita: Lukutaitorahoitus varmistaa kansallisen lukutaitohankkeen jatkumisen, ja tällaisia perustaitoja kannattaa vahvistaa. Opettajien täydennyskoulutukseen varataan miljoona euroa jatkuvan oppimisen hengessä. Toteutamme jatkuvan oppimisen uudistuksen, jonka pohjalla on ajatus, että opimme läpi elämän niin koulussa, harrastuksissa kuin vapaaehtoistyössä ja tarvitsemme kaiken keskellä näitä sujuvia koulupolkuja. Se polku voi löytyä myös työelämän kautta myöhemmin. Tärkeintä on, että jokainen löytää vahvuutensa ja paikkansa yhteiskunnan vastuullisena ja aktiivisena jäsenenä. On tärkeää, että syntyy halu ja vastuu kehittää itseään läpi elämän. Tarvitaan mahdollisuus päivittää osaamista myös työssä ollessa. Tämä takaa yrityksille mahdollisuuksia saada sitä kaivattua osaavaa työvoimaa. Osaavien työntekijöiden puute onkin monen yrityksen kasvun merkittävin este. Työttömille tarvitaan sujuvia reittejä ja osaamiskokonaisuuksia uusiin töihin.

Tähän kaikkeen tarvitaan koordinaatiota ja koulujen, yritysten ja yhteiskunnan viranomaisten yhteistyötä. Näin osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. Suomi on aina pärjännyt ja tulee pärjäämään nimenomaan osaamisella. Tarvitaan niin tohtoreita kuin kädentaitajia. Tärkeintä on, että jokainen löytää paikkansa. Kun kaikilla on työllistymisen ja merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen, varmaan silloin ei myöskään putoamista tapahdu. Puhunkin mielelläni tulevaisuustaidoista, joita tarvitaan työelämän murroksessa. Tähän kaikkeen varataan 40 miljoonaa euroa, ja jakovaroista tulee myöskin vapaalle sivistystyölle vajaat 2 miljoonaa euroa muun muassa perustaitojen ja digitaitojen kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Jatkuvan oppimisen hengessä opimme niin koulussa kuin harrastuksissa. Suomalainen harrastusmalli on keskustan lempilapsi. Siihen ohjataan 14,5 miljoonaa. Se takaa ilmaisen harrastuksen jokaiselle lapselle koulupäivän yhteydessä. Pidän hyvänä sitä, että saamme järjestöt ja koulut yhteistyöhön. Harrastus voi olla liikuntaa, taidetta, 4H:ta, partiota, vapaapalokuntaa, musiikkia, mitä vain järkevää harrastusta. Tämä malli lähtee nyt piloteille, ja olen toki iloinen siitä, että myös kotikuntani Reisjärvi on mukana. Myöskin muita tärkeitä jakovarojen hankkeita on siellä nähtävänä: Haapajärven kulttuurihistoriallisesti arvokas Lemmensilta uusitaan. Tämä on merkittävä kulttuuriteko ja palvelee alueen erämatkailua, luontomatkailua ja mahdollisesti myöskin etätyömatkailua tulevaisuuksina. Toki tähän liittyvä koulutus ja opastus sekin tarvitsee osansa.

Arvoisa puhemies! Budjetissa on paljon tärkeää sivistysasia. Sivistys kantaa.

17.28 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Sanna Marinin hallitus tulee jättämään historiaan hallituksena, joka saattoi maaliin oppivelvollisuuden pidentämisen ja pannoni koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahat valtion talousarviossa vuonna 2021 ovat noin 7 miljardia euroa, mikä tarkoittaa 100:aa miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa on.

Me keskustalaiset voimme tukea koulutuspanostuksia ja koulutusuudistusta, koska ne ovat hyviä asioita yksilön ja koko kansakunnan kannalta. Keskusta tukee oppivelvollisuu-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

den pidentämistä, jonka piiriin siirrytään vuoden 2021 alusta lähtien ikäluokka kerrallaan. Oppivelvollisuuden pidentäminen tarkoittaa sitä, että peruskoulun jälkeen nuoren tulee aloittaa opinnot jossakin toisen asteen oppilaitoksessa. Opintoja voi tehdä lukiossa, ammattioppilaitoksessa, kansanopistossa tai vaikka työnteon ohella. Ensimmäisenä vuonna oppivelvollisuus uudistuksen kokonaiskustannukset ovat 22 miljoonaa euroa. Täydessä laajuudessa, vuodesta 2024 alkaen, kustannukset ovat yhteensä 129 miljoonaa euroa.

Toivottavasti kuntapäätäjät kuuntelevat nyt tähän aiheeseen liittyvät puheenvuorot tarkasti, sillä yleisin kysymys, johon minä olen joutunut vastaamaan, liittyy juuri näihin kustannuksiin: kuka kustantaa oppimateriaalit? Tämänhetkiset oppilaskohtaiset materiaalikustannukset eivät ole vertailukelpoisia, sillä oppivelvollisuuden aikaiset materiaalihankinnat tehdään niin suurella volyymillä, että yksikkökohtaiset hinnat alenevat ehkä merkittävästikin.

Korkeista kustannuksista huolimatta oppivelvollisuuslainsäädännön korotus on arvioitu uudistukseksi, joka maksaa itsensä takaisin. Meille keskustassa on tärkeää, että koulutus uudistus tulee olemaan vahva osa pitkän aikavälin työllisyyspolitiikkaa, ja tämä tietenkin parantaa julkisen talouden tilannetta. Pelkällä perusasteen tutkinnolla ei saa töitä, ja se taas johtaa syrjäytymiskehitykseen, johon meillä ei ole varaa.

Tuemme oppivelvollisuuden pidentämistä myös siksi, että se vahvistaa tasa-arvoa monella tavalla. Jatkossa jopa tuhansia euroja maksavat oppimateriaalit ovat maksuttomia eli nuorten mahdollisuudet jatkaa opintoja haluamallaan tavalla joko lukiossa tai ammatillisissa opinnoissa eivät ole kiinni perheen varallisuudesta ja vanhempien tuloista. On selvää, ettei pelkästään tuki oppimateriaalihankinnoille riitä. Täytyy tukea myös koulumatkoja ja mahdollisia asumiseen liittyviä kustannuksia. Myös opiskelun tukemisen henkisellä puolella on satsattava. Tarvitaan resursseja ohjaukseen ja lähiopetukseen. Etenkin nivelvaihe perusopetuksen ja toisen asteen välillä on tärkeää aikaa huolehtia, että opiskelijalla on käytössään kaikki tarvittava apu ja tuki oppimiseen sekä jatko-opintopaikkojen miettimiseen.

Annamme siis keskustassa täyden tuen tälle oman aikamme suurimmalle koulutus uudistukselle, jota myös arvostetut ekonomistit kannattavat. Uskomme, että tälläkin kertaa olemme historian näkökulmasta oikealla puolella, aivan kuten olimme 50 vuotta sitten, kun maassamme päätettiin ottaa käyttöön peruskoulujärjestelmä. Silloinkin tuli kritiikkiä ja epäilyjä. Tänään tuskin kukaan kiistää peruskoulu-uudistuksen erinomaisuutta.

17.32 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! En usko, että tässä salissa ainakaan tällä hetkellä on yhtään kansanedustajaa, joka ei pitäisi koulutusta erittäin tärkeänä ja panostuksia koulutukseen toivottavina. On myös erittäin tärkeää, että jokaiselle lapselle ja nuorelle annetaan mahdollisuudet ja osaaminen ja se oppimisen innostus, joka kantaisi sitten vähintään toisen asteen tutkintoon asti.

Sivistysvaliokunta keskittyi talousarviolausunnossaan oikeastaan lähestulkoon pelkästään siihen, kuinka tämä oppimisen perusta saataisiin kuntoon, perustaidot kaikille, tukea varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja myös sinne toiselle asteelle. Varsinaisiin johtopäätöksiin emme vielä päässeet, mutta kuulumme asiantuntijoilta siitä, kuinka paljon yritetään mutta ihan kaikilta osin emme vielä onnistu. Nyt hallitus on uudistamassa varhaiskasvatuksen tukea tai oikeastaan tuomassa varhaiskasvatukseen oman tuen mallin, ja siinä toivoisinkin, että hallitus kuuntelisi laajasti asiantuntijoita.

Oma siskoni on töissä varhaiskasvatuksen opettajana. Hän kertoi juuri keskustelleensa kokeneen varhaiskasvattajan kanssa ja totesi tämän olevan erittäin huolissaan siitä, että ny-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

kyään on uudet kasvatussuuntaukset ja ajatellaan, että se on ikään kuin kaikkien lasten laittamista samaan muottiin, että kaikille pitäisi tehdä samalla tavoin. Voisiko olla niin, että olisikin esimerkiksi nyt koulun puolella erityisluokkia ja sen lisäksi voitaisiin integroida yleisopetukseen sellaisia lapsia, jotka kuitenkin siellä pärjäävät, tarjota heille erilaista tukea ja voitaisiin räätälöidä aivan erilaisia oppimisympäristöjä joillekin lapsille, jotka taas hyötyisivät esimerkiksi siitä tuesta? Sen lisäksi tarvitaan tietenkin kaikenlaisia muita tuen muotoja, puheterapiaa, toimintaterapiaa ja niin edelleen. Uskon, että on erittäin tärkeää, että nyt kun varhaiskasvatukseen luodaan uutta tuen mallia, tasa-arvoisuus siellä olisi sitä, että jokaista lasta tuetaan sillä tavalla kuin tämä lapsi tarvitsee eikä kaikkia samalla tavalla. Tällä tavalla voisimme tarjota lapsillemme entistä tasa-arvoisemmat mahdollisuudet opinpolun alkuun.

Arvoisa puhemies! Koronapandemia on vaikuttanut moniin oppilaisiin valitettavasti negatiivisesti. Oppimiserot eivät nyt ole erityisen suuresti vielä revenneet, mutta lasten ja nuorten hyvinvointierot ovat jo tänä lyhyenä aikana kasvaneet. Myös liikkuminen on vähentynyt. Viime viikolla julkistettiin uusimmat Move-mittausten tulokset, jotka siis tehdään 5.- ja 8.-luokkalaisten nuorille, ja niissä näkyy jo pitkään jatkunut trendi eli nuorten kestävyyskunnan heikentyminen. Se on siis pitkäaikainen vaikutus, josta ei tällä lyhyellä mittausaikavälillä voida vielä erottaa varsinaisesti koronan vaikutuksia. Tämä onkin yksi erittäin tärkeä asia, josta uskon, että me emme päättäjinä ole siihen vielä riittävästi havahduneet. Jos 5.-luokkalaisten nuoret jatkuvasti jaksavat vähemmän ja vähemmän, kuinka he jaksavat työelämän vaatimuksissa? Tai onko tutkittu esimerkiksi sitä, mikä yhteys tällä kestävyyskunnan heikkenemisellä on oppimisen erojen kasvuun? On nimittäin todistettu toisensuuntainen vaikutus, eli liikkuminen ihan siellä koulupäivän aikana parantaa oppimistuloksia, joten voisi ajatella, että se toimisi myös toisinpäin.

Siksi onkin ilahduttavaa, että hallitus jatkaa edellisen hallituksen tavoin näitä Liikkuva-ohjelmia eli sitä, että jokaisen lapsen ja nuoren koulupäivään, opiskelupäivään ja varhaiskasvatuspäiväänkin yritetään lisätä liikettä. Sen lisäksi toivon sitä, minkä jo äsken totesin, että myös neuvolatoiminnan ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön erityisesti kiinnitetään huomiota. Pienen lapsen liikuntatottumuksiin vaikuttaa kaikista eniten vanhempien kanssa yhdessä harrastettu liikunta, ja siihen pallo äitiyspakkauksessa toisi oivan välineen.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä niin liikunta, kulttuuri kuin muukin tapahtuma-ala ovat suuressa pulassa, ja siksi tervehdin kiitoksella sitä, että hallitus on käynnistänyt valmistelun näiden alojen tukemiseksi vielä paremmin kuin tähän asti on jo kyetty näitä aloja tukemaan. Jatkossa kuitenkin toivottavasti myös nämä alat pääsevät tekemään sitä toimintaa, sillä ainoastaan se on kestävä tapa siihen, että toisaalta työllisyys siellä mutta toisaalta sitten esimerkiksi lasten, nuorten, aikuisten liikkuminen saadaan jälleen kestävälle tasolle myös tämän korona-ajan jälkeen.

17.37 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Minusta tämän hallituksen arvomaailma ja halu panostaa tulevaan näkyvät hienosti ensi vuoden budjetissa. Panostuksia lapsiin ja nuoriin tehdään aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen saakka. Turvaamme hyvää tulevaisuutta parhaiten nostamalla lastemme osaamistasoa. Nyt panostamme muun muassa lukutaitoon ja perustaitoihin.

On ilahduttavaa, että varhaiskasvatukseen panostetaan nyt laajasti. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen kohdistuu parhaiten nimenomaan pieni- ja keskituloisiin perheisiin, joissa se vaikuttaa juuri siellä, missä sen merkitys on kaikkein suurin. Kaksivuotisen

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

esikoulun kokeilussa voimme kaventaa oppimisen eroja, nostaa koulutuksen tasa-arvoa, tukea kuntia varhaiskasvatuksen kehitystyössä sekä tukea lapsille sopivien oppimisympäristöjen luomista. Myös erityisopettajien ja muun kasvatushenkilöstön riittävydestä on huolehdittava. Pysyvä 15 miljoonan euron rahoitus tukee turvallisten aikuisten riittävyttä.

Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen on ensi vuodelle varattu 75 miljoonaa euroa, joka tukee kouluikäisten lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia. Oppimisen yhdenvertaisuuden, laadun ja tuen tarpeen vahvistaminen ovat tärkeitä niin sanottuja sijoituskohteita, joiden myötä meille kasvaa hyvinvoivempia nuoria ja aikuisia. Tämä on siis sijoitus myös työelämän vahvistamiseen.

Nivelvaiheiden selkeyttäminen ja loiventaminen koulupolun varrella on yksi avain onnistuneempaan ja yhdenvertaisempaan oppipolkuun. Tämä hallitus tekee panostuksia sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen että perusopetuksen ja jatko-opintojen välisille nivelvaiheille.

Lisäksi on syytä muistaa, että opetushenkilöstö on aivan keskeisessä asemassa siinä, että lasten ja nuorten oppiminen on paitsi turvallista myös jouhevaa ja yksilöllistä. Olen iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunta on mietinnössään huomionut opettajien valmiuksien vahvistamisen muun muassa erityistä tukea tarvitsevien tai mielenterveyden haasteiden kanssa kamppailevien lasten tunnistamisessa ja tukemisessa. Valiokunnan lisäämä miljoonan euron panostus opettajien täydennyskoulutukseen sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosamisen lisäämiseen on erinomainen ja todella pitkään kaivattu panostus. Se ei ainoastaan lisää lasten yhdenvertaisuutta vaan tukee myös opetushenkilöstön työssäjaksamista.

17.41 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät ministerit, edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala on aina minulle opettajana erityisen mieluisa, ja aina olen tyytyväinen silloin, kun koulutukseen ja osamiseen panostetaan. Ne eurot eivät kyllä koskaan mene hukkaan, ja sen takia tälläkin kertaa hallitus ansaitsee kiitosta niistä toimenpiteistä, joilla tätä opinpolkua vahvistetaan sieltä varhaiskasvatuksesta peruskoulun kautta aina korkeakouluihin asti.

Esimerkiksi varhaiskasvatuskasvatusmaksujen alentaminen on tervetullut jatko viime kaudella aloitetulle politiikalle, ja myös tämä kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu — jonka itse asiassa olisin itse toivonut jo tehtävän saman tien koko ikäryhmää koskevaksi, eli tällaista kokeilua ei enää välttämättä tässä vaiheessa olisi tarvittu. Tutkimukset kertovat siitä, että kaksivuotinen esiopetus olisi varsin tehokas keino auttaa siihen, että näitä pudokkaita ei sitten myöhemmin tulisi: voitaisiin auttaa ja tasoittaa kaikkien lasten opinpolkua sieltä alusta.

Peruskoulua on hyvä vahvistaa. Se on ainoa tae, joka varmistaa lopulta toisen asteen tutkinnon meidän nuorillemme. Meidän pitäisi peruskoulussa pystyä opetusryhmiä pienentämään. Aika vähän puhutaan tänä päivänä siitä, että opetus tapahtuu liian suurissa ryhmissä. Ryhmäkokokeskustelu on valitettavasti jäänyt aika taka-alalle.

Myös erityisopetus vaatisi mielestäni yhden askeleen paluuta aiempaan, ja olen itse esittänyt esimerkiksi subjektiivista oikeutta pienopetusryhmään silloin, kun lapsi sitä tarvitsee, eli annettaisiin kotikunnasta riippumatta mahdollisuus myös pienopetusryhmään niille lapsille ja nuorille, joille se olisi paras paikka henkilökohtaisesti oppia saada. Ja myös oppilashuoltoon pitäisi panostaa peruskoulussa enemmän.

Opettajien Ammattijärjestön puheenjohtaja Olli Luukkainen totesi suurin piirtein niin, vapaasti lainaten, että on ihan sama, pidennetäänkö oppivelvollisuutta, kun nämä nuoret ei-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

vät toisella asteella tule pärjäämään. Ja tämä on se huoli, mihin nyt pitäisi laittaa panoksia. Takaako oppivelvollisuuden pidentäminen toisen asteen tutkinnon jokaiselle nuorelle? Ei takaa. Ja sen takia minun mielestäni nyt pitäisi näitä nuoria, jotka ovat yläkoulussa, auttaa välittömästi siellä yläkoulussa henkilökohtaisella tuella. Sitten niitä nuoria, jotka ovat jo ammattikoulussa, pitäisi auttaa siellä ammattikoulussa nyt, varsin henkilökohtaisesti, pysymään mukana niissä opinnoissa ja sitten tukea pienempiä lapsia varhaiskasvatuksesta peruskoulun kautta tällä opinpolulla.

Me tarvitsemme myös lisää opettajia ammattikouluihin. Itse tekisin sen hallituksen politiikasta poiketen niin, että opettajat palkattaisiin pysyvästi ammattikouluihin kuten myös lukioihin, eli voisi sanoa: perusasiat kuntoon.

Itse kannatan tätä maksuttomuutta toiselle asteelle. Minä näen, että se on tärkeä tasa-arvoteko ja yhdenvertaisuusteko, ja minun mielestäni se on ihan tervetullut asia. Myös pannotukset korkeakouluihin, ammattikorkeisiin, ja yliopistoihin ovat tervetulleita.

Ja loppuun huoleni tapahtuma-alasta, musiikkialasta ja urheilusta, joista jo debatissa puhuimme. Itse toivon, että löytyisi vielä keinoja auttaa lisää tapahtuma-alaa erittäin tukalassa tilanteessa. Kymmeniä tuhansia artisteja ja muita tällä alalla elantonsa tehneitä on erittäin tiukassa paikassa. Musiikkiala siihen tiiviisti liittyvänä, messuala ja monet muut ovat käytännössä erittäin tiukassa tilanteessa, ja on vain ajan kysymys, koska sieltä alkaa tulla myös konkurssiutisia.

Ja sitten urheilu ja liikunta. Toivon, että etsitään keinoja näihin rajoituksiin niin, että voitaisiin vastuullisesti toimia ja pitää liikuntaa liikkeessä. Tästä rahoituksesta jo tuossa debattiosuudessa puhuimme. Ensi vuonna hallitus on luvannut, että tuo miljardi pystytään jakamaan täältä edunsaajille, mutta sitten, mitä tapahtuu 22 ja 23, tuleeko hallitus silloin leikkaamaan [Puhemies koputtaa] sote-järjestöiltä, urheilusta, liikunnasta ja kulttuurista, se olisi syytä [Puhemies koputtaa] kertoa näille toimijoille ajoissa.

17.46 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Lisäisin tuohon edustaja Heinosen listaan vielä torimyyjät. He ovat kanssa isoissa ongelmissa tällä hetkellä.

Edustaja Multala käytti hyvän puheenvuoron liikkumattomuudesta, ja olen kyllä sitä mieltä, että me emme vielä ymmärrä niitä isoja ongelmia, joita tämä liikkumattomuus tulee meille tuomaan eteen.

Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta ovat moninaisia ongelmia, eikä niihin ole vain yhtä ratkaisua. Tarvitaan resursseja, hyviä toimintamalleja ja lakiuudistuksia. Haluankin kiittää ministeri Anderssonia, että hän on saanut nyt tämän koulukiusaamisen ja väkivallan pyöreän pöydän käyntiin. Siellä asioita viedään eteenpäin, ja toivottavasti se ryhmä ei tunne hallitus—oppositio-rajoja.

Haluaisin vielä palata tähän oppivelvollisuus uudistuksen aikatauluun, johon en saanut vastausta. Jos siihen, ministeri Andersson, pystyisitte vielä vastamaan. Miksi asiantuntijoita ei tässä uudistuksessa tässä asiassa kuultu?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Viitanen. — Mikrofoni päälle, kiitos.

17.48 Pia Viitanen sd: Anteeksi, tämä on vähän hidasta. — Olin puhumassa muuten digiajasta ja sen haasteista tässä puheenvuorossa myöhemmin. Mutta kuten sanottu, ministeri, olen todella iloinen siitä, että kulttuurialaa on tuettu, ja todella jaan sen huolen, että tulee

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

tukea jatkossakin. On tärkeää, että olette näistä toimista jo kertonut, että sellaista on luvassa. Siellä on iso ahdinko, ja näemme kaikki, että siihen hätään on pystyttävä vastaamaan.

Puhemies! Omassa puheenvuorossani haluan niin ikään alleviivata sitä, että on monia asioita, mitä pitäisi tehdä tässä ja nyt, että nyt sitten myös näiden kulttuurintekijöiden toimeentulo olisi turvatumpi. Tiedän, että se ei kuulu nyt teidän vastuullenne, vaan ministeri Pekosen, mutta toivon, että hallitus voisi yhteisesti linjata tietyt asiat, mitä voidaan tehdä tässä ja nyt. Esimerkiksi tekijänoikeustulojen ja työttömyysturvan yhteensovittamisen suhteen olisi muun muassa siellä musiikkialalla erittäin tärkeä ja tervetullut uudistus, ja toivoisin, että siinä ei jäisi mitään sotu-uudistuksia hallitus odottelemaan vaan ottaisi tämän haasteen vastaan tässä ja nyt.

Olin, puhemies, ajatellut puhua myös siitä, kuinka tärkeä oli tämä lisäys — pieni sinänsä mutta tärkeä — kirjastopuolelle, koska näen sen merkityksen isossa haasteessa ja mittaskaalassa, jolloin puhutaan koko digiajan tasa-arvosta eli siitä, että tulevaisuudessa entistä tärkeämpi haaste on se, että joka ikinen ihminen niin teknisiltä kyvyiltään kuin mahdollisuuksiltaan pysyy yhteiskunnan, joka digitalisoituu koko ajan, perässä. Eli se koskee kaikkia sektoreita, ja mielestäni molempien ministerien tonteilla on erityisesti sellaisia asioita, ja voi miettiä sitä, miten koulut, miten kirjastot, miten vapaa sivistystyö, kaikki omalta osaltaan voivat tuoda omannäköisen panostuksensa siihen, että joka ikisellä kansalaisella olisi riittävästi digiajan valmiuksia, pääsyä sinne vempaimille, ja muutenkin tietenkin muistettaisiin, että kaikki eivät siinä aina tule olemaan koskaan mukana, joten pitää olla myös se henkilö ja se ihan perinteinen palvelu olemassa sektorilla jos toisella.

Puhemies, kolmas asia, minkä ajattelin tässä ikään kuin nostaa esiin, on tämä nuorten pahoinvointi. Siinä on myös sellaista, että se on hyvin laaja-alainen kysymys. On kysymys siitä, mitkä ovat nuorisotoimen resurssit, toimintamahdollisuudet, miten voidaan kouluissa, miten asuinalueilla kehitetään tasa-arvoa, ja siinä erityisesti näkisin lähikoulujen riittävän resursoinnin, jotta sitten nuorilla olisi hyvä jokaisen alueen koulussa. Asuntopolitiikka, josta seuraavassa pykälässä puhutaan YM:n puolella, on hyvin tärkeää, se, että asuinalueet olisivat tasa-arvoisia. [Puhemies koputtaa] Toivon ministereiltä lujaa otetta siihen, että nuorten pahoinvointiin voidaan puuttua.

17.51 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Koronapandemia on iskenyt voimalla tapahtuma-alaan. Jotta taudin leviämistä on voitu hillitä, on ihmisten kokoontumisia jouduttu viime keväästä lähtien rajaamaan, ja se on näkynyt tietenkin lipputuloissa sekä kulttuuri- ja liikuntapuolen...

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, edustaja, joku painoi nyt mikrofonia. — Ja nyt jälleen Kempin mikrofonin ilmeisesti toimii.

Kiitoksia, arvoisa puhemies! Niin kuin huomataan, etäaika tuo uusia haasteita. Tarviin solidaarisuutta puheenvuorojen jaossa. — Koronapandemia on iskenyt voimalla tapahtuma-alaan, mikä näkyy hyvin voimakkaasti myös kulttuuri-, liikuntapuolella, joista tänään keskustelemme. Rajoitusten jälkeen se on näkynyt taloudellisesti myös muun muassa lipputuloissa. Tämä on vaikuttanut suoraan toimijoiden kukkaraan. Tapahtuma-alan muodostaa kirjava joukko yrityksiä, yksinyrittäjiä ja yhdistyksiä työllistäen jopa 60 000 ihmistä osa-aikaisesti Suomessa. Oman liiketoiminnan ja työllistämisen lisäksi ala tuottaa toimintaa muun muassa matkailupalveluille, kulttuurille ja kaupalle. Tapahtumateollisuus on

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

yli 2 miljardin arvoinen toimiala. Erityiskiitos ministeri Saarikolle kovista ponnisteluista tapahtumien, kulttuurin ja liikunnan toiminnan turvaamiseksi. Jaamme kuitenkin varmasti sen ison yhteisen huolen, että Veikkauksen tulevaisuuden turvattu linja on myös tapahtumien, kulttuurin ja liikunnan kuten toki myös sote-järjestöjen paras turva, ja tämän takia toivon todella, että voimme yhdessä edistää myös ensi vuonna tätä Veikkauksen tuottojen alenemisen kompensoimista tai pysyvän ratkaisun hakemista. Kiitoksia ministerille hyvin käynnistetystä työstä tähän mennessä.

Koulutusrahoja voi kehua, mutta Veikkauksen osalta huoli on aito. Onneksi saimme ensi vuodelle turvattua tuotot sinne täysimääräisesti. Niin kuin tiedätte, koulutukseen käytetyt resurssit vievät tuntuvan palan valtion kakusta. Tänäkin vuonna valtio budjetoit kuntalisät huomioon ottaen koulutukseen noin 16 miljardia euroa. Uskon tämän resurssin tulevan tarpeeseen, kun kuuntelemme yrittäjien huolia osaavan työvoiman löytämisestä ja perheiden huolia lasten ja nuorten hyvinvoinnista, toisaalta myös kasvaneesta eriarvoistumisesta tämän koronatilanteen myötä.

Koska viisi minuuttia ei riitä alkuunkaan, niin keskityn kahteen kokonaisuuteen: ammatillisen koulutuksen kokonaisuuteen ja varhaiskasvatukseen.

Ammatillinen koulutus on saanut koronatukea. Esimerkiksi minua lähinnä olevaa koulua, Salpausta, on tuettu noin 5 miljoonan verran tänä vuonna koronan ansiosta tai johdosista. Huomiota herättävää on kuitenkin se, että resurssi on kertaluontoista. Koen, että meidän tulisi koulutuksen kentällä laajemminkin kiinnittää huomiota hallituskaudet ylittävästi siihen, miten saisimme pysyvämpää rahoitusta koulutuksen edistämiseen.

Ammatilliseen koulutukseen tehdään merkittäviä panostuksia, joista keskeisin on ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma, yhteensä 270 miljoonaa euroa. Koen sen merkittäväksi, ja niin kuin ministeri totesi, se paikkaa aikaisempaa rahoitusvajetta hyvin. Tavoitteena on turvata jokaiselle opiskelijalle hänen tarvitsemansa opetus, ohjaus ja tuki kiinnittäen erityistä huomiota niihin opiskelijoihin, jotka tarvitsevat enemmän tukea opintoihinsa. Tämä vastaa hyvin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esille tulleisiin huoliin opetuksen ja ohjauksen riittämättömyydestä. Etenkin erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten määrä on noussut, ja oppivelvollisuuden laajentuessa myös tukea tarvitsevien määrän arvioidaan kasvavan, kun yhä useampi tulee koulutuksen piiriin. Silloin on ilo antaa resursseja ohjauksen lisäämiseen.

Ja mitä varhaiskasvatukseen tulee, niin tärkeintä on ilman muuta se, että meillä on siellä riittävät resurssit. Tämä on myös tutkimuksissa nähty tehokkaaksi. Kiitos varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta 1.8. alkaen ensi vuonna. Se on paitsi työllisyyttä myös perheiden kustannuksia [Puhemies koputtaa] vähentävä tekijä. Olen valtiovarainvaliokunnan tavoin tyytyväinen myös siihen, että me toteutamme kaksivuotisen esiopetuksen ja saamme lisättyä [Puhemies koputtaa] tukea varhaiskasvatukseen.

17.57 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että hallituksen panostukset lapsiin ja nuoriin, laadukkaaseen koulutukseen ja sivistykseen ovat merkittäviä. Osaamisen vahvistaminen on vastuullista työllisyyspolitiikkaa. Korkea osaaminen on myös maamme tulevaisuuden menestysehto. Vahvat perustaidot auttavat selviytymään elämässä, ja toisaalta ymmärrys ympärillä tapahtuvasta lisää mahdollisuuksia ja kykyjä vaikuttaa yhteiskunnassa ja vahvistaa samalla kokemusta siitä, että maailman muutos ei ole vain pelottavaa, vaan oma rooli sen osana hahmottuu.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

Oppivelvollisuuden laajentaminen on eittämättä merkittävin muutos, joka tämän budjetin myötä etenee. Sen mukanaan tuoma maksuttomuus on samalla kädenojennus lapsiperheille, myös keskituloisille veronmaksajille. Kuitenkin se on merkittävä etenkin niissä perheissä, joissa kustannukset ovat saattaneet ohjata valintoja opiskelupolusta. Jotta oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteet jokaisen Suomessa asuvan toisen asteen tutkinnosta toteutuisivat, tarvitaan rinnalle riittävät resurssit ohjaukseen, tukeen ja hyvinvointia tukevaan oppilashuoltoon.

Toimia tarvitaan myös lapsen ja nuoren varhaisiin vuosiin ja perheille. Budjetissa panostetaan merkittävästi niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetuksen laadun vahvistamiseen. Varhaiskasvatukseen laatuohjelmaan varataan 50 miljoonaa euroa ja perusopetukseen ensi vuodelle 75 miljoonaa, kolmena vuonna yhteensä 180 miljoonaa euroa. Lisäksi koronan tuomaa osaamisvajetta paikataan 84 miljoonalla. On syytä muistaa, että poikkeusolojen vaikutus on saattanut olla hyvinkin erilainen eri oppilaille ja erilaisissa perheissä. Iloitsen myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Lisäämme myös varhaiskasvatukseen opettajien koulutuksen aloituspaikkoja, sillä tekijöistä sillä sektorilla on suuri pula. Hienoa on myös kolmiportaisen tuen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maksujen alennukset saattavat, toivottavasti, osaltaan vaikuttaa myös osallistumisasteen nousuun.

Arvoisa puhemies! Työikäisten osaamisen parantamiseen eli jatkuvan oppimisen toimiin on varattu yhteensä 47,5 miljoonaa euroa. Esimerkiksi digitaidoissa emme Suomessa pärjää ollenkaan niin hyvin kuin kansainvälinen maineemme ehkä antaisi ymmärtää. On tärkeää, ettei tästä synny uutta yhteiskuntaa jakavaa taitoa, ei ikäryhmien, sukupuolten, varallisuuden tai muidenkaan kriteerien perusteella. Muistutan vielä myös valiokunnan tekemästä lausumasta maahanmuuttajakoulutuksen resurssitarpeisiin vapaassa sivistystyössä.

Arvoisa puhemies! Hyvä lukutaito on avain moneen, niin henkilökohtaisessa kuin työelämässä. Luku- ja kirjoitustaitoa parantavat toimet ovat lähteneet hyvin liikkeelle, ja valiokunta toivookin, että niitä jatketaan tulevana vuonna, ja lisää tähän siksi määrärahaa. Kansallisen lukutaitostrategiankin pitäisi valmistua ensi vuonna. Kirjasto on suomalaisten olohuone, mutta kuntatalouden kurimuksessa kirjastotkin ovat viime vuosina olleet lakkautusuhan alla. Koronatuki ja tulevat elvytyspaketit toivottavasti mahdollistavat esimerkiksi kirjastojen etä- ja digipalveluiden kehittämistä. Sama digitalisaation tarve on museoilla.

Arvoisa puhemies! Korona on aiheuttanut merkittäviä menetyksiä ja suurta haittaa kulttuurialalle ja luovien alojen ammattilaisille. Alalla on merkittävä työllisyysvaikutus, 135 000 työpaikkaa, ja niiden lisäksi alan merkitys korostuu ihmisten hyvinvoinnin vahvistamisessa. Olen yhdessä kaikkien eduskuntapuolueiden edustajien kesken tehnyt toimenpidealoitteen, jossa ehdotamme pikaista korjaustoimea taiteilijoiden toimeentulon parantamiseen. Tekijänoikeuskorvauksen ja työttömyysetuuden yhteensovittaminen vaatii nimittäin korjausta, sillä nyt jälkikäteen maksettava tekijänoikeuskorvaus leikkaa työttömyyskorvausta.

Vielä muutama nosto valiokunnan jakovaran kohteeksi valikoituneista sisällöistä: Luonnontieteellisen museon työn jatkuvuuden turvaamisesta sekä tehtii sekä lausuma että lisättiin ensiapurahoitusta. Opettajien täydennyskoulutukseen haluttiin panostaa merkittävästi. Sieltä nostettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatus ja järjestöjen tukeen globaali- ja rauhankasvatus.

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Etukäteen varattu kaksi tuntia on tässä vaiheessa tullut täyteen. Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan myöhemmin tässä täysistunnossa.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.02.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.23.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä yleiskeskustelua opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta 29.

20.23 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on valtion budjetti 2021, opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokka. Sanna Marinin hallitus on ollut alusta asti hyvin koulutus- ja kasvatusmyönteinen. Sen tähden on myös resursoitu aiempaa enemmän lapsiin ja nuoriin vaikuttaviin asioihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutuspolkuun aina varhaiskasvatuksesta korkeakouluun.

Isoimpana uudistuksena on läpi viety historiallinen uudistus oppivelvollisuuden laajentamisesta, josta tänään täällä äänestettiin. Sen mukanaan tuoma maksuton toinen aste on myös tasa-arvoteko, joka parantaa kaikkien, myös köyhimpien perheiden lasten, mahdollisuuksia tasavertaisesti kouluttautua perusopetuksen jälkeen. Oppivelvollisuuden laajentaminen kustantaa 129 miljoonaa euroa vuodessa. Ensi vuonna siihen on budjetoitu 22 miljoonaa euroa, kun ensimmäinen vuosiluokka tulee sen piiriin.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ei ratkaise oppimisongelmia, jotka syntyvät varhaisessa vaiheessa. Siksi on tärkeää panostaa varhaiskasvatukseen ja peruskouluun, ja näin myös tehdään. Varhaiskasvatusta on vahvistettu jo aiemmin esimerkiksi ryhmäkokoja pienentämällä sekä subjektiivisen oikeuden palauttamisella. Lisäksi varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen esitetään yhteensä 50 miljoonan euron lisäpanostusta, jonka puitteissa kehitetään muun muassa kolmiportaisen tuen mallia ja laajennetaan 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua.

Merkittävää on niin ikään se, että varhaiskasvatuksen maksuja alennetaan 1.8.2021 lukien, minkä arvioidaan lisäävän varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrää sekä työllisyyttä. Uudistuksen kustannusvaikutus on 70 miljoonaa euroa, ja sen myötä arviolta 20 000 uutta perhettä siirtyy nollamaksuluokkaan. On selvää, että oppivelvollisuusuudistus ei ole pois varhaiskasvatuksesta, vaan päinvastoin. Lapsen varhaisiin vuosiin pitää satsata, jotta kasvavat lapset, nuoret voivat saada kaiken irti toisen asteen opinnoista. Panostukset neuvolaan ja perheiden tukemiseen ovat myös ensiarvoisen tärkeitä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämässä.

Arvoisa puhemies! Peruskoulu on ehkä merkittävin osa koulutuspolkua, ja sen aikana voidaan lapsen parempaa tulevaisuutta turvata. Siksi peruskouluun pitää myös panostaa. Huolestuttavia ovat ne arviot, joissa todetaan liian monien lasten lähtevän peruskoulusta eteenpäin vajavaisin luku- ja laskutaidoin. Niinpä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen on varattu kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa, josta ensi vuodelle osoitetaan 75 miljoonan euron lisärahoitus. Tarkoituksena on muun muassa vähentää op-

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

pimistulosten eriytymistä, vahvistaa oppimisen tukea ja koulutuksen laatua sekä tukea joustavia, yksilöllisiä siirtymiä varhaisina vuosina.

Koronasta johtuneen kevään etäopetusjakson on arvioitu voimistaneen polarisaatiota huonosti ja hyvin voivien perheiden lasten välillä. Muun muassa vanhempien osaaminen kuten digi-, kieli- ynnä muut taidot ovat hyvin erilaisia, ja näin mahdollisuudet lasten koulunkäynnin tukemiseen vaihtelevat huomattavasti. Tämä on osaltaan heikentänyt mahdollisuutta yhdenvertaiseen opetukseen ja oppimiseen. Oppimisvaje ja myös yksinäisten ja ahdistuneisuutta kokevien lasten määrä lisääntyi kevään poikkeusolojen aikana, ja etäopiskeluajan kielteiset vaikutukset näyttävät kasautuneen samoille perheille ja lapsille. Kevään aikana syntyneen oppimisvajeen paikkaamiseen on osoitettu 84 miljoonan euron lisämääräraha, joka on käytettävissä lukuvuonna 20—21.

Arvoisa puhemies! Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen hallitus panostaa myös. Ammatilliseen koulutukseen tehdään merkittäviä lisäpanostuksia, joista keskeisin on vuosille 20—22 ajoittuva Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma, johon suunnataan yhteensä noin 270 miljoonaa euroa. Ohjelman merkittävin osa on opetuksen ja ohjauksen resurssien lisääminen, johon osoitetaan ensi vuodelle 80 miljoonaa. Etenkin erityisen tuen tarpeessa olevien määrä on noussut, ja oppivelvollisuuden laajentuessa myös tukea tarvitsevien määrän arvioidaan kasvavan. Opiskelijat kaipaavat niin ikään vahvempaa ohjausta ja opetusta siirryttäessä opinnoista työelämään.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Haluan kiittää hallitusta korkeakoulutukseen panostamisesta ja erityisesti tänä poikkeuksellisenä aikana siitä, että korkeakoulupaikkoja päätettiin lisätä tänä vuonna yhteensä 10 000:lla. Se avasi ja avaa monille nuorille mahdollisuuksia edetä elämässä. Kiitos myös rahapelitoiminnan tuottojen romahtamisen täysimääräiselle kompensoinnille — 347 miljoonan euron potti, josta opetus- ja kulttuuriministeriön osuus, 141,5 miljoonaa euroa, on merkittävä summa, jolla voidaan pyörittää monien yhdistysten ja järjestöjen tärkeää toimintaa. Muun muassa liikunnan ja urheilun rahoitus on voimakkaasti riippuvainen Veikkauksen tuloista. Ne pitää voida turvata myös jatkossa.

20.29 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Täysimittaisesti kuluvana vuonna voimaan tulleen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valintakoeuudistuksen piti jouhevoittaa toisen asteen opiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin. Toisin on kuitenkin käynyt. Esimerkiksi lukion jälkeen väli vuoden pitäjiä on ennätysmäärä. 70 prosenttia lukiolaisista pitää väli vuoden omasta tahdostaan tai ei jatka suoraan lukiosta tutkintoon johtavaan opiskelupaikkaan. Vain joka kolmas lukiolainen kokee saaneensa riittävästi ohjausta oikealle uralle. Opinto-ohjauksen resurssit eivät ole pysyneet mukana uudistuksen melskeessä. Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.

Arvoisa puhemies! Nykyisin tämä ei toteudu kaikilta osin edes tyydyttävästi, sillä esimerkiksi yhdellä lukion opinto-ohjaajalla voi olla vastuullaan jopa 400 oppilasta. Pyysin tämän puheenvuoron silloin, kun ministerit olivat vielä täällä paikalla, ja olisin kysynyt heiltä: pystytäänkö tällä budjettiesityksellä paikkaamaan tämänkaltaiset skenaariot jatkossa?

Budjetin alikohta PTK 166/2020 vp

20.30 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Päivällä keskustelua käydessäni en aivan ehtinyt esitellä useampia valiokunnan tekemistä hyvistä lisäyksistä, joten muutama sana vielä niistä.

Suomessa opettajat osallistuvat poikkeuksellisen vähän täydennyskoulutukseen ja saavat sitä. Tämä päivä aloitettiin ministeri Anderssonin vetämällä, kiusaamisen kitkemiseen keskittyneellä pyöreän pöydän keskustelulla. Myös siellä lähes kaikki läsnä olleet lausuneet tahot nostivat opettajien osaamisen ja täydennyskoulutuksen merkitystä kiusaamiseen puuttumisessa. Yksi kiusaamisen taustalla olevista tekijöistä ovat rasistiset asenteet — ja myös monet muut tekijät, kuten seksuaalinen suuntautuneisuus tai mikä tahansa, missä voi nähdä niin sanottua erilaisuutta. Nämä voivat johtaa kiusaamiseen.

Lakisääteisesti kaikkien oppilaitosten tulisi tehdä omat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa. Opetushallitus teki viime vuonna selvityksen, josta kävi kuitenkin ilmi, että 38 prosenttia kouluista ei ole näin tehnyt. Tällöin jää koulussa käymättä se prosessi, jossa voidaan paneutua siihen, miten juuri sen koulun ongelmia ratkoa, ja tähän tarvittaisiin lisää osaamista. Valiokunta osoittikin opettajien täydennyskoulutukseen merkittävän lisäpanostuksen, jossa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset ja niiden vahvistaminen nostettiin vielä erikseen esiin.

Lisäksi vielä muutama muu hanke. Kuntapäättäjinä meistä moni tietää, kuinka sisäilmaongelmat vaivaavat kouluja ja myös päiväkoteja ympäri Suomen. Rahoitusta haluttiin jatkaa sisäilmatutkimukselle, jota tekee Turussa TROSSI-hanke Turun yliopiston yhteydessä. Lisäksi rahoitusta sai Aalto-yliopiston tilannehuone, joka on tässä koronankin aikana tarjonnut myös eduskunnan päättäjäille ajankohtaista tietoa yhteiskunnan eri sektoreiden tilanteesta. Ja haluan vielä muistuttaa, että valiokunta lisäsi mietintöön tekstin Kelloseppäkoulun osaavan työn tärkeästä jatkosta.

20.33 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoille suunnatussa Akavan juuri valmistuneessa kyselyssä noin 70 prosenttia opiskelijoista toivoi, että olisi mahdollista osallistua etäopetukseen myös koronapandemiasta johtuvan poikkeustilan jälkeen. Opiskelijat katsoivat, että tällä tavalla on mahdollista yhdistää opiskelu, työelämä ja vapaa-aika parhaimmalla mahdollisella tavalla. Opiskelijat kokivat näin vapautta ja hallinnan tunnetta omasta ajastaan ja arjestaan. Etäopiskelu mahdollistaa tutkinnon yhdistämisen parempiin kursseihin ja muihin osaamiskokonaisuuksiin eri puolilta maailmaa.

Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt vastuunalaisilta ministereiltä: onko hallitus ottanut tässä tuoreessa budjettiesityksessään riittävässä määrin huomioon nopeasti muuttuvan digitaalisen maailman ja sen tuomat uudet mahdollisuudet?

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.